

Folkhälsans förbund r.f.

VAD HÄNDER PÅ NÄTET?

En kartläggning av finlandssvenska barns och ungdomars erfarenheter av andras och eget beteende på internet

2014

Stina Forsberg och Sarah Storm

 folkhälsan

kompetens – engagemang – omsorg

Innehåll

Inledning.....	2
Syfte	2
Metod	2
Tillvägagångssätt	3
Resultat	5
1 Har någon, under de senaste 12 månaderna, använt din profil utan lov på en nätsida, ett spel, en app eller liknande?	6
2 Har du, under de senaste 12 månaderna, blivit sårad över vad någon annan har skrivit till dig via Kik, WhatsApp, sms eller motsvarande?	9
3 Har någon, under de senaste 12 månaderna, postat elaka saker om dig på någon nätsida?	12
4 Har någon, under de senaste 12 månaderna, utan ditt tillstånd lagt upp bilder/videoklipp eller information om dig på en nätsida?	14
5 Har du, under de senaste tolv månaderna, använt någon annans profil utan lov på en nätsida, ett spel, en app eller liknande?	17
6 Har du, under de senaste 12 månaderna, skickat retsamma eller oförsämda meddelanden eller bilder/videoklipp till någon via Kik, WhatsApp, sms eller motsvarande?	19
7 Har du, under de senaste 12 månaderna, postat elaka saker om någon på en nätsida?	22
8 Har du, under de senaste 12 månaderna, skickat vidare ett privat meddelande eller en bild/videoklipp utan den andras tillstånd?	24
9 Har du, under de senaste 12 månaderna, sett att en vän eller någon annan som du känner har blivit elakt behandlad på en nätsida?	27
10 Har du, under de senaste 12 månaderna, sagt ifrån om du har upptäckt att någon blivit elakt behandlad på nätet?	29
Sammanfattning av resultat	33
Analys och diskussion	35
Arbetet fortsätter	36
Referenser	37

Inledning

Inom Folkhälsans mobbningsförebyggande arbete har en stor del av arbetstiden under läsåret 2013–2014 ägnats åt att handleda och föreläsa för skolpersonal, hålla oss uppdaterade och utveckla material kring hur kränkningar på nätet och nätmobbning kan se ut och hur man kan förebygga kränkningar och ingripa om sådana förekommer. Vi har tagit del av ett stort antal studier, såväl finländska som utländska, som på olika sätt och från olika perspektiv försökt undersöka förekomsten av kränkningar på nätet. Frågan väcker både känslor och huvudbry i de skolor vi har besökt under året och vi har upplevt att det är ett ämne som berör och engagerar många. Vi har också märkt att behovet av kunskap är stort både bland vuxna i skolan och bland föräldrar.

Vi ville ge dessa frågor större uppmärksamhet, också bland barn och ungdomar, och nå ut till fler än endast en skola i taget. Vi ville också göra en egen kartläggning bland finlandssvenska barn och ungdomar kring hur de har blivit bemötta och själva bemött andra på nätet. Vi valde att huvudsakligen göra kartläggningen under Stafettkarnevalen i Helsingfors. Stafettkarnevalen är med sina över 11 500 starter de senaste åren Europas största årliga skolidrottstävling. Dessutom är över 2 000 deltagare registrerade i hejklackstävlingarna.¹ En stor del av våra finlandssvenska barn och ungdomar samlas alltså på samma ställe under samma tid, och en mycket stor del av våra svenskspråkiga grundläggande och andra stadiets utbildningar är representerade av såväl elever/studerande som av skolpersonal under Stafettkarnevalen.

Syfte

Syftet med undersökningen är, som nämnt ovan, tudelad. Dels är det ett sätt att ge frågan om bemötande på internet (sociala medier, chattprogram m.m.) uppmärksamhet i Svenskfinland, såväl bland barn och unga, som bland vuxna. Dels är syftet att kartlägga finlandssvenska barns och ungdomars erfarenheter av hur de själva och andra beter sig på nätet, eftersom vi inte har kunnat hitta någon motsvarande aktuell undersökning bland de studier vi tagit del av.

Vi har inte haft ambitionen att göra en strikt vetenskaplig undersökning, utan den kan mer betraktas som "ett finger i luften" och i bästa fall ge en fingervisning om hur finlandssvenska barns och ungas erfarenheter av beteende på internet ser ut i dag.

Metod

Undersökningen gjordes i form av en enkät riktad till studerande barn och ungdomar från årskurs 1 upp till studerande i gymnasier och yrkesskolor. I början av enkäten frågade vi efter respondentens kön (pojke eller flicka) och vilken årskurs de gick (åk 1–4, åk 5–6, åk 7–9 eller gymnasium/yrkesskola). Därefter följde tio frågor som handlade om hur man själv blivit bemött på nätet, hur man bemött andra samt vad man har sett av hur andra blivit bemötta. (Se alla frågor med svarsalternativ i bilaga 1.) I sin helhet tog enkäten cirka två minuter att svara på.

Enkäten var helt nätbaserad, vilket betyder att respondenterna gick in på en webbsida för att där svara på frågorna och skicka in svaren. Orsaken till att vi valde den formen för enkäten är flera. Eftersom undersökningen skulle göras under Stafettkarnevalen så bedömde vi att en traditionell enkät, med penna och papper, skulle vara alltför svårhanterlig i den folkmängd som rör sig på området. Sammanställningen av pappersenkäter är dessutom mycket mer tidskrävande än vad en internetbaserad enkät är, då programmet sammanställer respondenternas svar. Slutligen gjorde vi antagandet att internet är ett forum som våra tänkta respondenter är vana vid och att ifyllandet

¹ Stafettkarnevalens webbplats

av en enkät på internet inte skulle vålla våra respondenter några svårigheter. Förutom egna erfarenheter så finns ett antal studier av ungas internetanvändning som bekräftar detta antagande.² Endast de yngsta deltagarna kunde vara ett undantag. Mer om detta i stycket om undersökningens svagheter.

Tillvägagångssätt

Barn och unga som besökte Folkhälsans tält på Stafettkarnevalsområdet 23–24.5.2014 erbjöds att delta i undersökningen. Vi delade ut informationskort med adressen till webbsidan och en QR-kod³, som fotograferades med en smarttelefon och tog respondenterna direkt till sidan med enkäten. (Se kortet på nästa sida.) På så sätt kunde respondenterna via sina egna smarttelefoner gå in på webbsidan och svara på enkäten. Respondenterna hade också möjlighet att låna telefon eller pekplatta i Folkhälsans tält.

Informationskortet delades också ut till skolpersonal som befann sig på karnevalsområdet. Personalen informerades då om undersökningen och dess syfte och uppmanades att låta sina elever svara på enkäten under efterföljande skolvecka. Informationskortet publicerades även i en annons i Hufvudstadsbladet lördagen 17.5.2014. Första vardagen efter Stafettkarnevalen, måndagen 26.5.2013, skickades ett e-brev till samtliga rektorer vid grundläggande och andra stadiets utbildningar i Svenskfinland med information om undersökningen och med en uppmaning om att, om möjligt, låta eleverna svara på enkäten under innevarande skolvecka. Uppmaningen riktades främst till rektorer på högstadiet och andra stadiet då dessa åldersgrupper hade lägst representation bland dem som dittills svarat på enkäten.

Det var möjligt att svara på enkäten från Stafettkarnevalens början, fredagen 23.5.2014, till och följande fredag, 30.5.2014.

Figur 1 Informationskort, fram- och baksida

De som svarade på enkäten vid Folkhälsans tält på Stafettkarnevalen belönades för sitt deltagande med en Folkhälsan Chilla-tubduk. De som svarade senare eller på annan plats fick ingen belöning.

² Flash Eurobarometer (2008), Pääjärvi (2012)

³ QR-kod = Quick Response, är en tvådimensionell streckkod som kan avläsas t.ex. av [streckkodsläsare](#) som finns tillgängliga eller som kan installeras i moderna [mobiltelefoner](#)

Under de två dagar som Stafettkarnevalen pågick, 23–24.5.2014, svarade 653 personer på enkäten. Den 30.5.2014 hade ytterligare 338 personer besvarat den. Av totalt 991 respondenter föll ett antal bort eftersom svaren lämnats tomma. Det slutliga antalet respondenter som togs med i undersökningen var 952 stycken.

Undersökningens styrkor

Bland de aktuella undersökningar som vi tagit del av finns det ingen annan som på samma sätt undersökt finlandssvenska barns och ungdomars erfarenheter av olika typer av beteende på internet eller i telefon.⁴ Institutet för hälsa och välfärd gör vartannat år en nationell enkät, Hälsa i skolan, som i senaste undersökningen 2013 hade en fråga om förolämpningar via internet eller telefon.⁵ Det går att beställa kommun- och skolspecifika resultat ur undersökningen.

Vår kartläggning torde ha fått en regional spridning i och med att skolor från hela Svenskfinland deltog i Stafettkarnevalen och att rektorer i samtliga skolor informerades via e-post. I Folkhälsans tält på Stafettkarnevalsområdet observerade vi att de som där svarade på enkäten representerade alla regioner; Nyland, Åboland, Åland och Österbotten. Någon systematisk kartläggning av respondenternas hemkommun eller liknande har ändå inte gjorts inom ramen för undersökningen.

Undersökningens form, internetbaserad enkät, är ett lätthanterligt verktyg för den grupp vi vände oss till. Frågorna var också formulerade så konkret som möjligt så att det skulle vara enkelt att förstå vad som menades. Enkäten tog i snitt cirka två minuter att genomföra. Alla de här egenskaperna torde göra enkäten lätt att få tillgång till och förstå.

Undersökningens svagheter

Det var viktigt för oss att enkäten skulle vara lättillgänglig för den grupp vi ville undersöka, och därför fick frågorna inte vara för många och för omfattande. Det begränsar naturligtvis de svar och de slutsatser man kan dra av undersökningen.

Frågorna kan, trots vår ambition om lättillgänglighet, ha varit för svåra för en del av våra yngsta respondenter. I och med att den belöning man fick vid ifyllandet av enkäten, en Folkhälsan Chilla-tubduk, tilltalade även de yngsta så kan en del ha svarat även om de inte i någon större utsträckning använder internet. Detta bör beaktas vid analysen av resultaten.

Det kan antas att en del av respondenterna svarat på enkäten endast för belöningens skull. Det kan innebära att de inte varit ärliga i sina svar utan endast genomfört undersökningen så snabbt som möjligt, vilket även det bör beaktas i analysen av resultaten.

Enkäten kartlägger inte hur det ser ut i olika regioner eller kommuner, utan svaret representerar barn och unga i Svenskfinland som helhet. Det kan ses som en svaghet, samtidigt som någon studie bland unga i Svenskfinland som helhet inte heller tidigare gjorts, som nämndes ovan.

⁴ Salmivalli m.fl. (2013), Linfors m.fl. (2012), Williford m.fl. (2013)

⁵ Institutet för hälsa och välfärds webbplats

Resultat

Här följer redovisning av resultaten av enkäten. Det första diagrammet visar undersökningens totala antal respondenter i varje årskursspann (diagram 1) och det andra diagrammet pojkar respektive flickor bland respondenterna i varje årskursspann (diagram 2). De årskursspann vi använder i resultatdelen motsvarar de som respondenterna valde i enkäten, dvs. åk 1–4, åk 5–6, åk 7–9 samt gymnasium/yrkesskola (Gy-Yk).

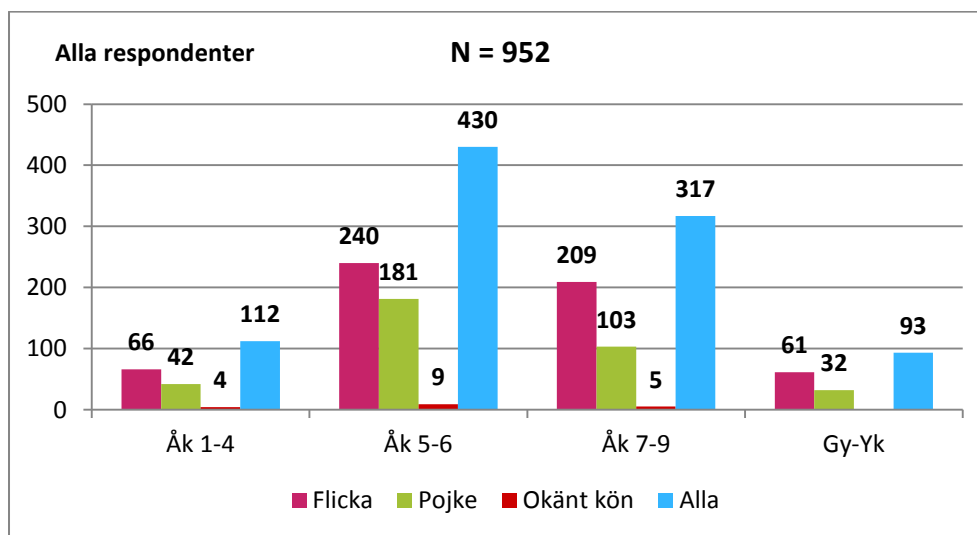

Diagram 1 Totala antalet respondenter

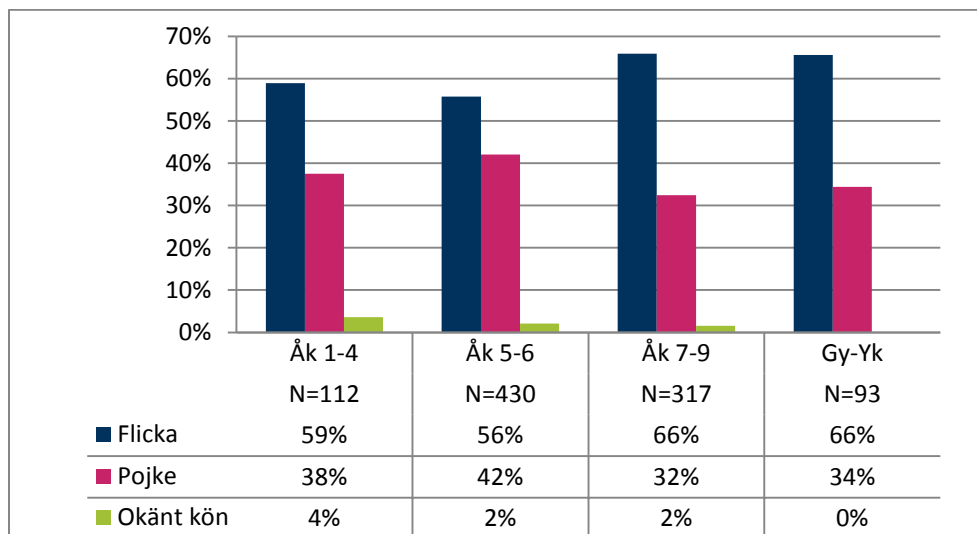

Diagram 2 Andelen flickor resp. pojkar av respondenterna uppdelat årskursvis

Största gruppen deltagare är elever i årskurs 5–6 med totalt 430 respondenter. Från högstadiet deltog 317 respondenter och från årskurs 1–4 112 respondenter. Lägst antal deltagare har gruppen gymnasie- och yrkesskolestuderande med 93 respondenter.

I alla årskursspann var största delen av respondenterna flickor. Totalt deltog 576 flickor och 358 pojkar. 18 personer har inte angett kön och deras svar redovisas i en särskild kolumn för respektive åldersgrupp.

Vi presenterar resultaten fråga för fråga. Rubrikerna i resultatpresentationen motsvarar den fråga som ställdes i enkäten. Därefter följer fem diagram under varje rubrik som visar: 1) fördelningen av svaren för alla respondenter uppdelat i givna årskursspann, 2) resultaten för åk 1–4 uppdelade enligt kön, 3) resultaten för åk 5–6 uppdelade enligt kön, 4) resultaten för åk 7–9 uppdelade enligt kön och slutligen 5) resultaten för Gy-Yk uppdelade enligt kön.

1 Har någon, under de senaste 12 månaderna, använt din profil utan lov på en nätsida, ett spel, en app⁶ eller liknande?

Av eleverna i årskurs 1–4 uppger 71 procent och av eleverna i årskurs 5–6 75 procent att deras profil inte använts utan lov på någon nätsida, spel eller app under de 12 senaste månaderna. I årskurs 7–9 var motsvarande andel 68 procent och i andra stadiet 70 procent. 22 procent av eleverna i årskurs 1–4 och 20 procent av eleverna i årskurs 5–6 har varit med om att någon använt deras profil olovligt någon enstaka gång. Av eleverna i högstadiet har 27 procent och av eleverna i andra stadiet har 26 procent varit med om det någon enstaka gång. I årskurs 1–4, 5–6 och 7–9 har 1 procent av elevernas profiler använts olovligt varje månad. Av eleverna i årskurs 1–4 och 7–9 har 2 procent varit med om motsvarande varje vecka samt 0,5 procent i årskurs 5–6 och 3 procent i andra stadiet. (diagram 3)

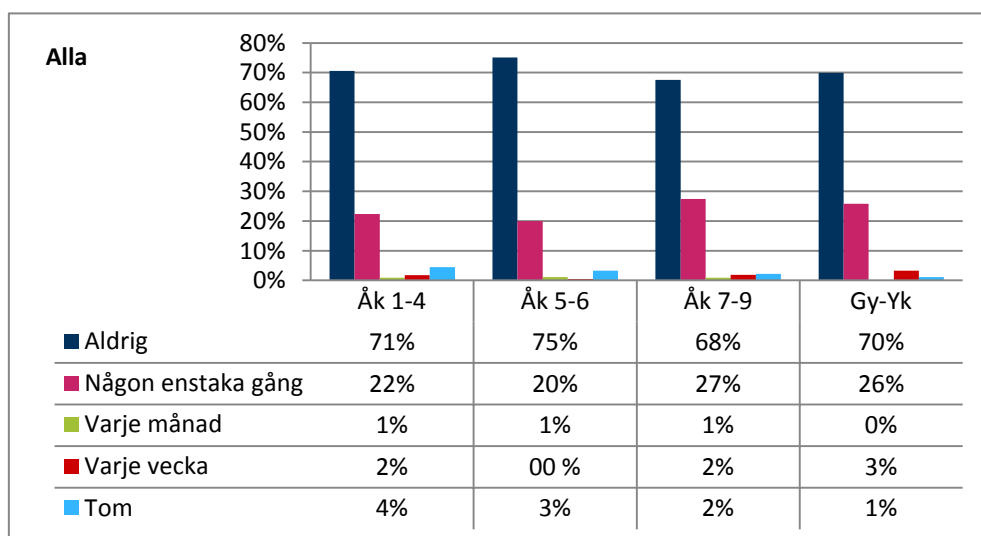

Diagram 3 Alla respondenter (N=952)

I årskurs 1–4 uppger 68 procent av flickorna och 76 procent av pojkarna att deras profil inte använts olovligt på någon nätsida, spel eller app under de 12 senaste månaderna. Av flickorna har 26 procent och av pojkarna 17 procent varit med om att profilen använts utan lov någon enstaka gång. 2 procent av flickorna har varit med om det varje månad och 2 procent av både flickorna och pojkarna varje vecka. (diagram 4)

⁶ App (mobilapplikation) är ett tillämpningsprogram för smarttelefoner och pekplattor, t.ex. olika chatt-program.

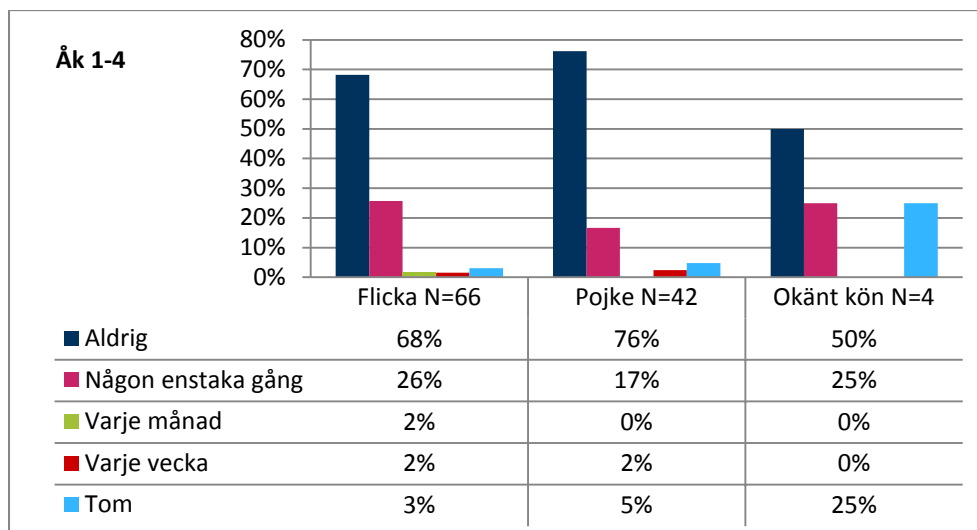

Diagram 4 Årskurs 1-4 (N=112)

I årskurs 5-6 uppger 76 procent av flickorna och 75 procent av pojkarna att deras profil inte använts olovligt på någon nätsida, spel eller app under de 12 senaste månaderna. 20 procent av flickorna och 19 procent av pojkarna uppger att det skett någon enstaka gång. Av pojkarna har 2 procent varit med om det varje månad och 1 procent varje vecka. (diagram 5)

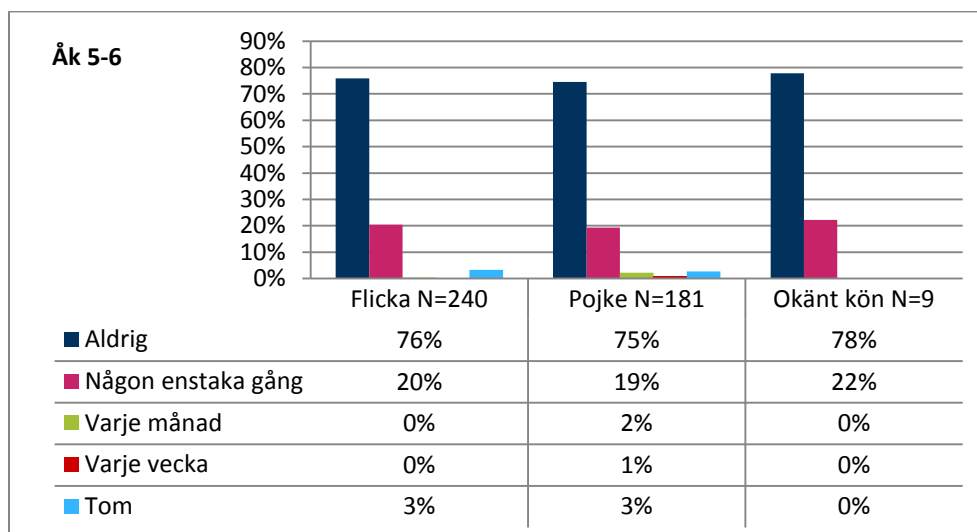

Diagram 5 Årskurs 5-6 (N=430)

Av flickorna i åk 7-9 uppger 72 procent och av pojkarna 58 procent att deras profil inte använts olovligt på någon nätsida, spel eller app under de 12 senaste månaderna. 24 procent av flickorna och 36 procent av pojkarna uppger att profilen använts olovligt någon enstaka gång. Av flickorna har 1 procent varit med om det varje månad och 1 procent varje vecka. 3 procent av pojkarna uppger att deras profil använts olovligt varje vecka. (diagram 6)

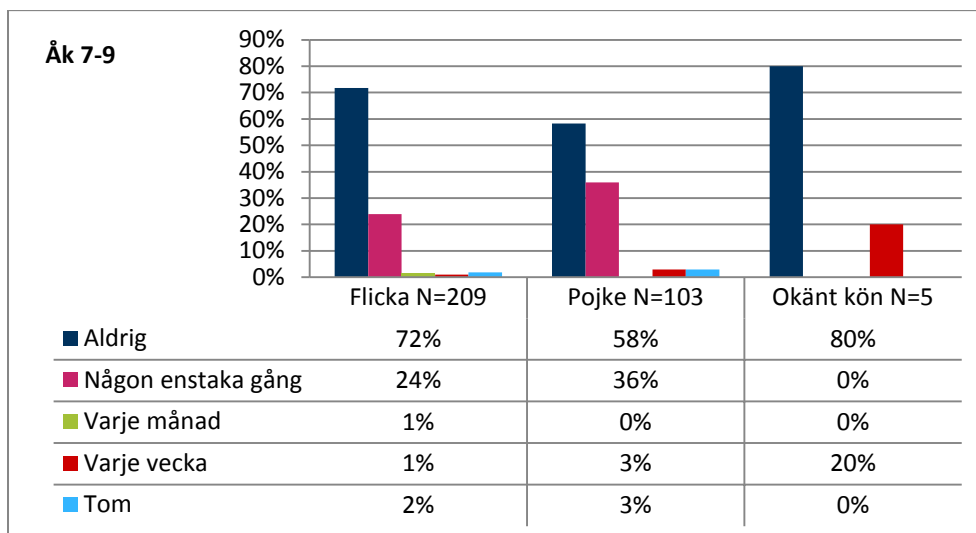

Diagram 6 Årskurs 7-9 (N=317)

74 procent av flickorna 63 procent av pojkarna i andra stadiet har inte varit med om att deras profil använts olovligt på någon nätsida, spel eller app under de 12 senaste månaderna. 26 procent av flickorna och 25 procent av pojkarna har varit med om det någon enstaka gång. Av pojkarna uppger 9 procent att deras profil använts olovligt varje vecka. (diagram 7)

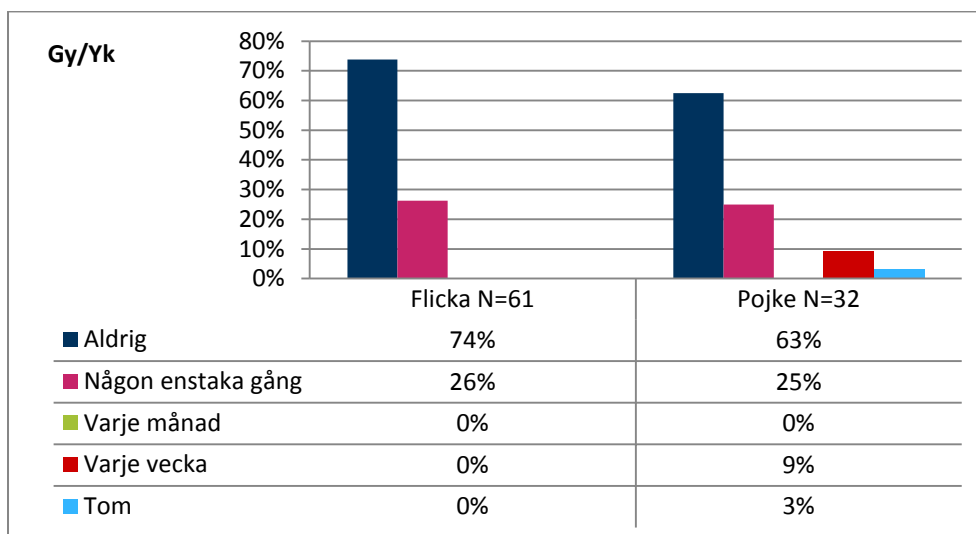

Diagram 7 Gymnasier och yrkesskolor (N=93)

2 Har du, under de senaste 12 månaderna, blivit sårad över vad någon annan har skrivit till dig via Kik⁷, WhatsApp⁸, sms eller motsvarande?

Av eleverna i årskurs 1–4 och 5–6 har 62 procent respektive 60 procent av eleverna inte under de 12 senaste månaderna blivit sårade över vad någon annan har skrivit till dem via Kik, WhatsApp, sms eller motsvarande. För eleverna i åk 7–9 är motsvarande andel 48 procent och för eleverna i andra stadiet 44 procent. 32 procent av eleverna i årskurs 1–4 och 34 procent av eleverna i årskurs 5–6 har blivit sårade någon enstaka gång. Av eleverna i årskurs 7–9 har 46 procent blivit sårade någon enstaka gång och av eleverna i andra stadiet 51 procent. Av eleverna i årskurs 1–4 har 1 procent varje månad och 4 procent varje vecka blivit sårade för vad någon annan skrivit till dem. Motsvarande andel för eleverna i årskurs 5–6 är 2 procent varje månad och 1 procent varje vecka, för eleverna i åk 7–9 4 procent varje månad och 2 procent varje vecka och för eleverna i andra stadiet 1 procent varje månad och 4 procent varje vecka. (diagram 8)

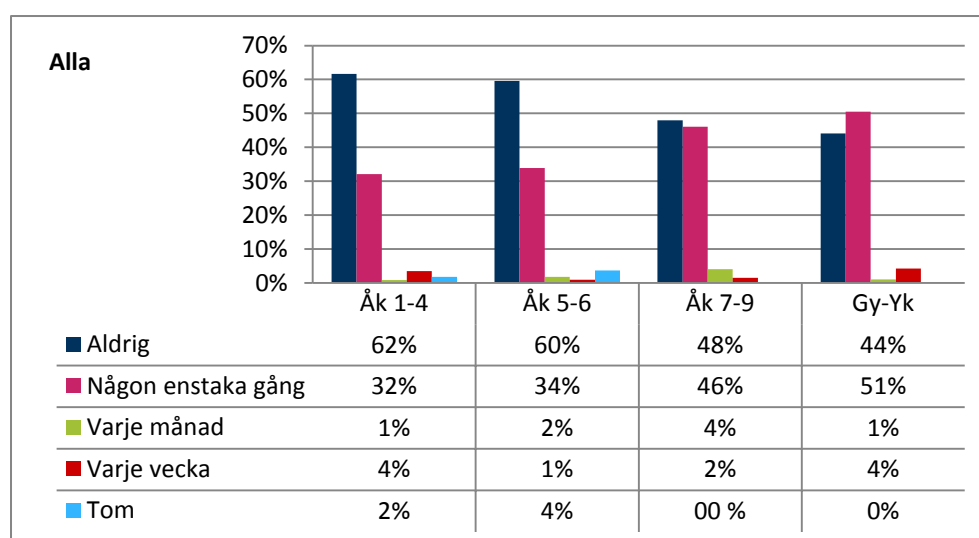

Diagram 8 Alla respondenter (N=952)

Av eleverna i årskurs 1–4 uppger 55 procent av flickorna och 74 procent av pojkarna att de under de 12 senaste månaderna inte blivit sårade över vad någon annan har skrivit till dem via Kik, WhatsApp, sms eller motsvarande. 41 procent av flickorna har blivit sårade någon enstaka gång och 3 procent varje vecka. Av pojkarna har 19 procent blivit sårade någon enstaka gång, 2 procent varje månad och 5 procent varje vecka. (diagram 9)

⁷ **Kik Messenger** är en chattapp för mobiler där man förutom att chatta även kan dela foton, teckningar och röstmeddelande privat eller i grupp. Det går att chatta anonymt.

⁸ **WhatsApp** är en chattapp för mobiler där man utöver grundläggande meddelandefunktioner kan skicka varandra bilder, video- och ljudmeddelanden privat eller i grupp. Användarkontot är associerat med telefonnumret och därför kan man inte vara anonym.

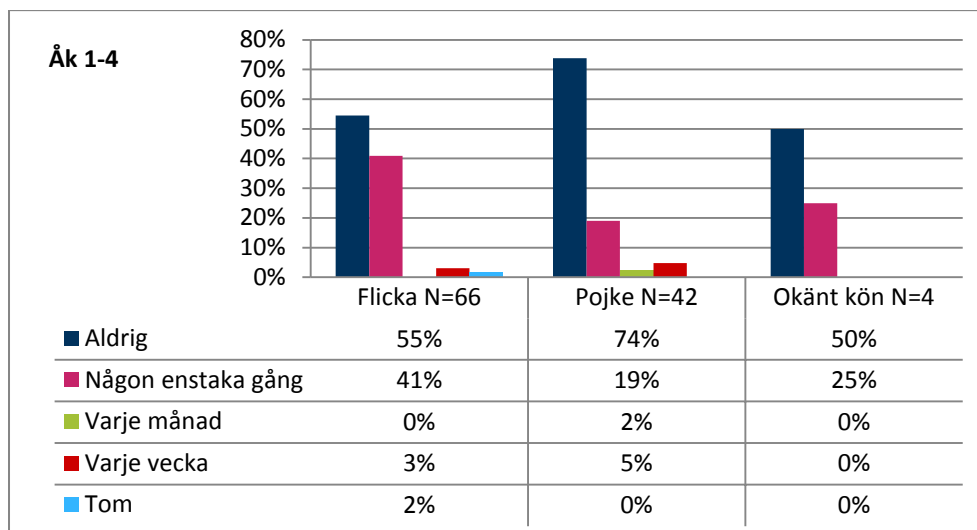

Diagram 9 Årskurs 1-4 (N=112)

Av flickorna i årskurs 5-6 har 53 procent och av pojkarna har 70 procent inte blivit sårade över vad någon annan har skrivit till dem via Kik, WhatsApp, sms eller motsvarande under de 12 senaste månaderna. 41 procent av flickorna och 24 procent av pojkarna har blivit sårade någon enstaka gång, 2 procent av båda könen varje månad samt 2 procent av pojkarna varje vecka. (diagram 10)

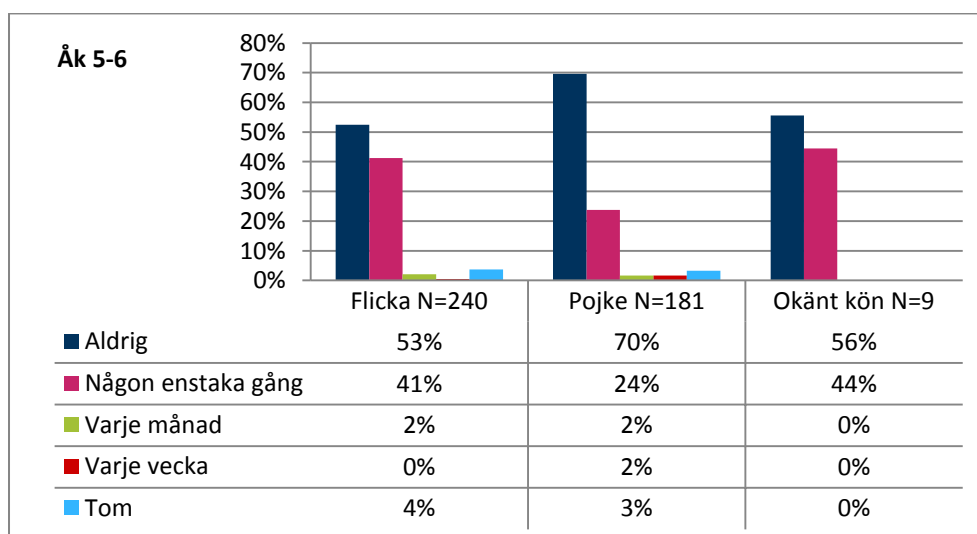

Diagram 10 Årskurs 5-6 (N=430)

Av flickorna i högstadiet har 39 procent och av pojkarna 64 procent inte blivit sårade över vad någon annan har skrivit till dem via Kik, WhatsApp, sms eller motsvarande under de 12 senaste månaderna. 55 procent av flickorna och 31 procent av pojkarna har blivit sårade någon enstaka gång. 4 procent av båda könen har blivit sårade varje månad och 1 procent av varje vecka. (diagram 11)

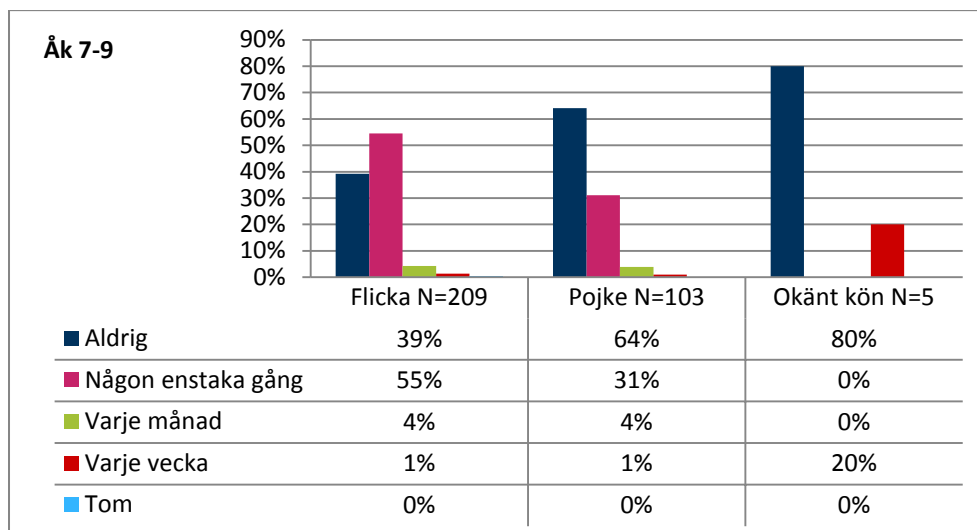

Diagram 11 Årskurs 7-9 (N=317)

Av de elever som går i andra stadiet uppger 39 procent av flickorna och 53 procent av pojkarna att de under de 12 senaste månaderna inte blivit sårade över vad någon har skrivit till dem via Kik, WhatsApp, sms eller motsvarande. 59 procent av flickorna har blivit sårade någon enstaka gång och 2 procent varje månad. Av pojkarna har 34 procent blivit sårade någon enstaka gång och 13 procent varje vecka. (diagram 12)

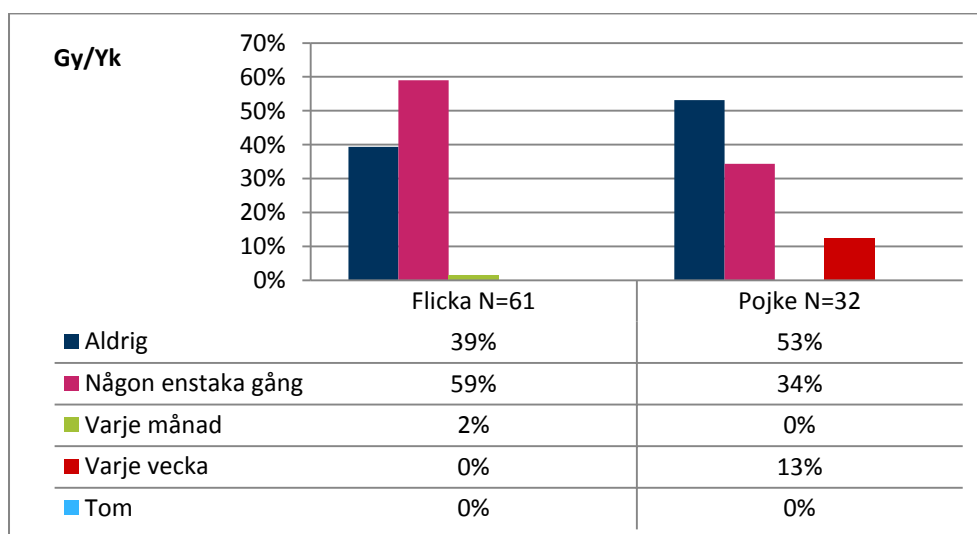

Diagram 12 Gymnasier och yrkesskolor (N=93)

3 Har någon, under de senaste 12 månaderna, postat elaka saker om dig på någon nätsida?

Av respondenterna uppger 85 procent i årskurs 1–4, 84 procent i årskurs 5–6, 74 procent i årskurs 7–9 och 77 procent i andra stadiet att de under de senaste 12 månaderna inte fått något elakt postat om sig på någon nätsida. Av eleverna i årskurs 1–4 har 8 procent fått något elakt postat om sig någon enstaka gång och 4 procent varje vecka. Motsvarande andel för eleverna i årskurs 5–6 är 12 procent någon enstaka gång och 1 procent varje vecka. 21 procent av eleverna i årskurs 7–9 uppger att de fått något elakt postat om sig någon enstaka gång samt 1 procent varje månad och 1 procent varje vecka. Av eleverna i andra stadiet är motsvarande andel 17 procent då det gäller någon enstaka gång, 1 procent varje månad och 2 procent varje vecka. (diagram 13)

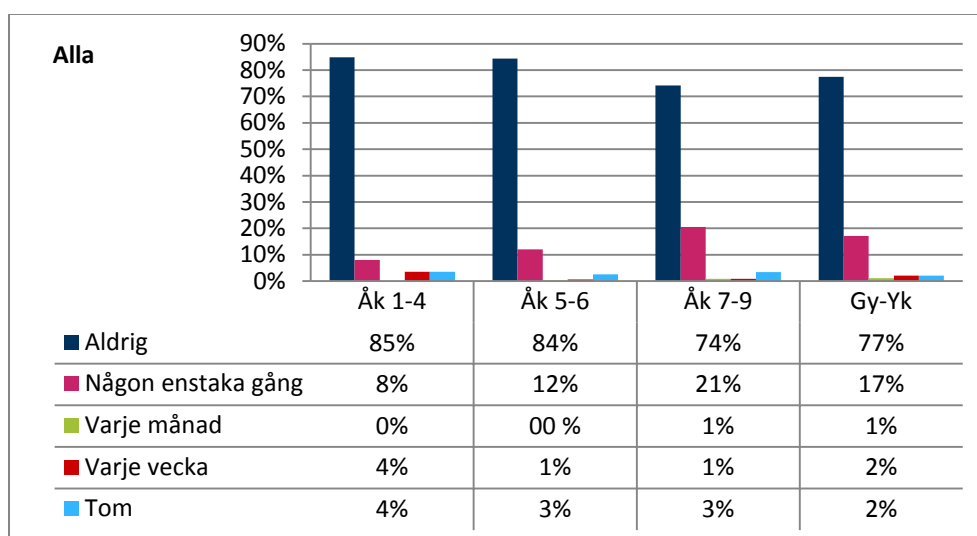

Diagram 13 Alla respondenter (N=952)

88 procent av flickorna i årskurs 1–4 har inte fått något elakt postat om sig på en nätsida under de 12 senaste månaderna. Motsvarande andel är 83 procent för pojkarna. Andelen flickor som blivit utsatta någon enstaka gång är 5 procent och pojkar 10 procent. 3 procent av flickorna och 5 procent av pojkarna uppger att de varje vecka fått något elakt postat om dem. (diagram 14)

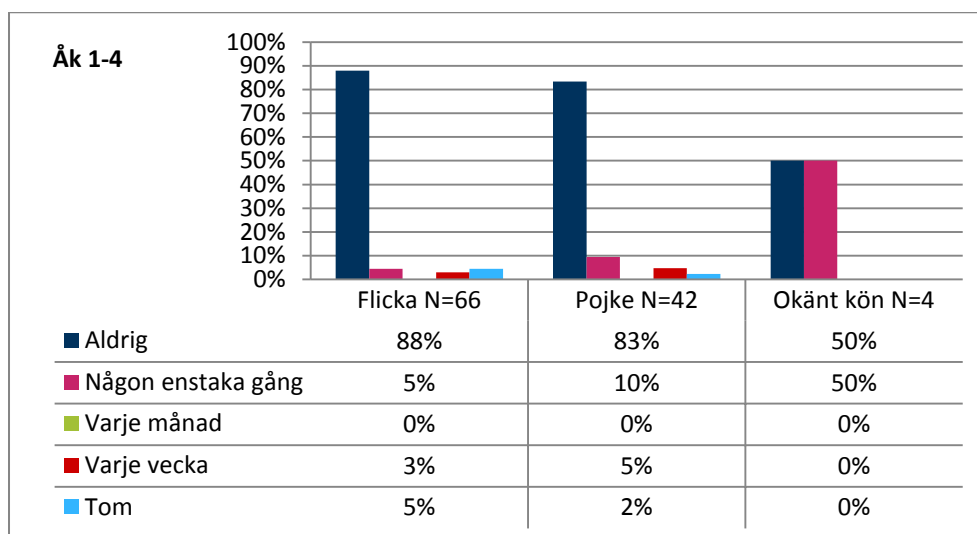

Diagram 14 Årskurs 1–4 (N=112)

I årskurs 5–6 har 84 procent av flickorna och 86 procent av pojkarna inte fått något elakt postat om sig på en nätsida under de senaste 12 månaderna. 12 procent av både flickorna och pojkarna uppger att de fått något elakt postat om sig någon enstaka gång. Av pojkarna har 1 procent utsatts varje månad och 1 procent varje vecka. (diagram 15)

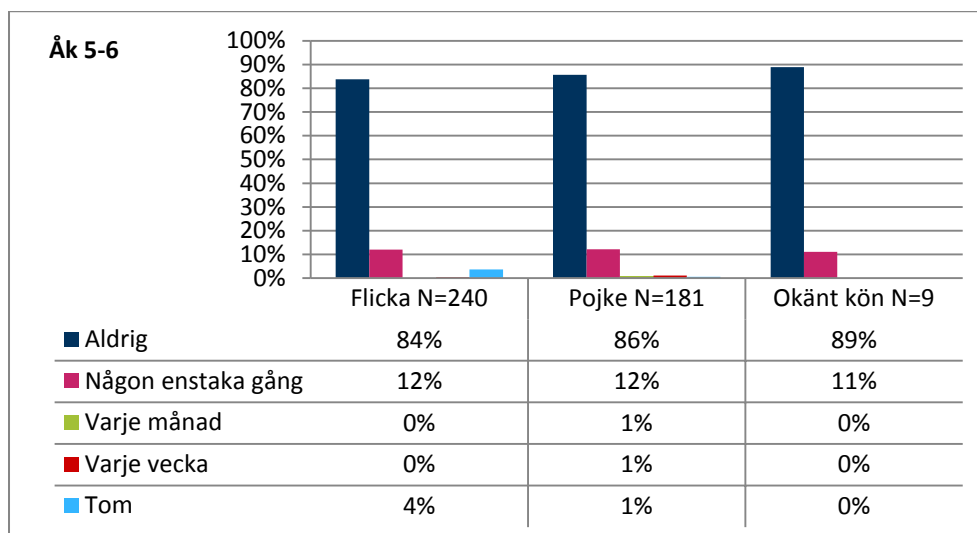

Diagram 15 Årskurs 5–6 (N=430)

78 procent av flickorna och 67 procent av pojkarna i årskurs 7–9 har inte fått något elakt postat om dem på en nätsida under de 12 senaste månaderna. Av flickorna har 17 procent fått någon enstaka gång och 1 procent varje månad. Av pojkarna har 26 procent fått någon enstaka gång samt 1 procent varje månad och 1 procent varje vecka. (diagram 16)

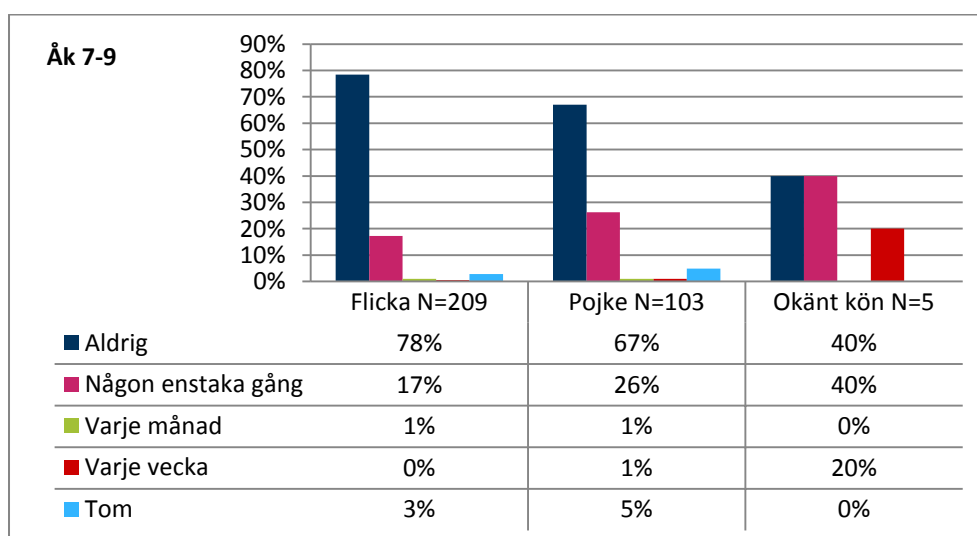

Diagram 16 Årskurs 7–9 (N=317)

Av flickorna i andra stadiet har 87 procent inte fått något elakt postat om sig på en nätsida under de 12 senaste månaderna. Motsvarande andel för pojkarna är 59 procent. 11 procent av flickorna och 28 procent av pojkarna uppger att någon postat något elakt om dem någon enstaka gång. Av pojkarna har 3 procent blivit utsatta varje månad och 6 procent varje vecka. (diagram 17)

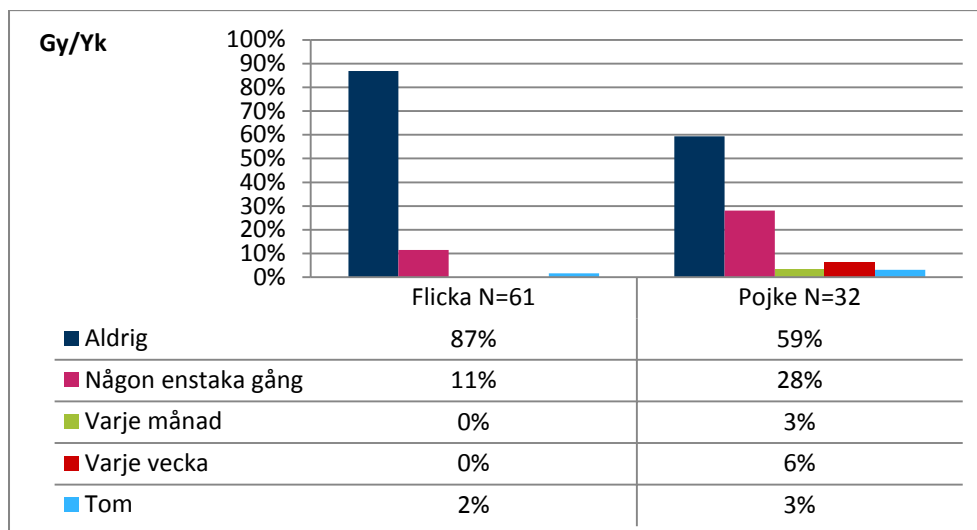

Diagram 17 Gymnasier och yrkesskolor (N=93)

4 Har någon, under de senaste 12 månaderna, utan ditt tillstånd lagt upp bilder/videoklipp eller information om dig på en nätsida?

Av eleverna i årskurs 1–4 uppger 79 procent att bilder/videoklipp eller information om dem inte lagts upp utan deras tillstånd på en nätsida under de senaste 12 månaderna. Motsvarande andel för elever i årskurs 5–6 är 68 procent samt för elever i årskurs 7–9 och elever i andra stadiet är 44 procent. Under motsvarande period har 16 procent av eleverna i årskurserna 1–4 och 25 procent i årskurserna 5–6 varit med om att bilder/videoklipp eller information om dem publicerats på en nätsida utan deras tillstånd någon enstaka gång. Av eleverna i årskurs 7–9 har 46 procent och av eleverna i andra stadiet har 51 procent varit med om att inlägg om dem publicerats utan deras lov. Andelen som varit med om motsvarande varje månad är 1 procent för elever i årskurs 1–4, 2 procent för elever i årskurs 5–6 och andra stadiet samt 4 procent för elever i årskurs 7–9. 2 procent av eleverna i årskurs 1–4 och 7–9 uppger att de varje vecka varit med om att bilder/videoklipp eller information om dem publicerats på en nätsida utan deras tillstånd. Motsvarande andel för elever i årskurs 5–6 är 1 procent och i andra stadiet 3 procent. (diagram 18)

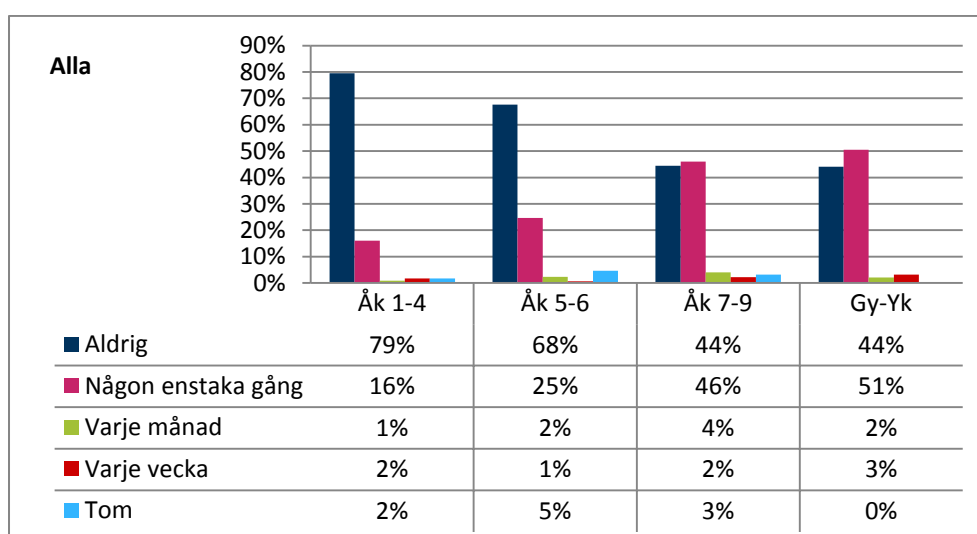

Diagram 18 Alla respondenter (N=952)

I årskurserna 1–4 svarar 79 procent av både flickorna och pojkarna att bilder/videoklipp eller information om dem inte publicerats på en nätsida utan deras tillstånd under de senaste 12 månaderna. 18 procent av flickorna och 14 procent av pojkarna har varit med om det någon enstaka gång. Av pojkarna har 2 procent varit med om att någon utan deras tillstånd några gånger per månad publicerat bilder/videoklipp eller information om dem på en nätsida. Av både könen anger 2 procent att någon gjort det varje vecka. (diagram 19)

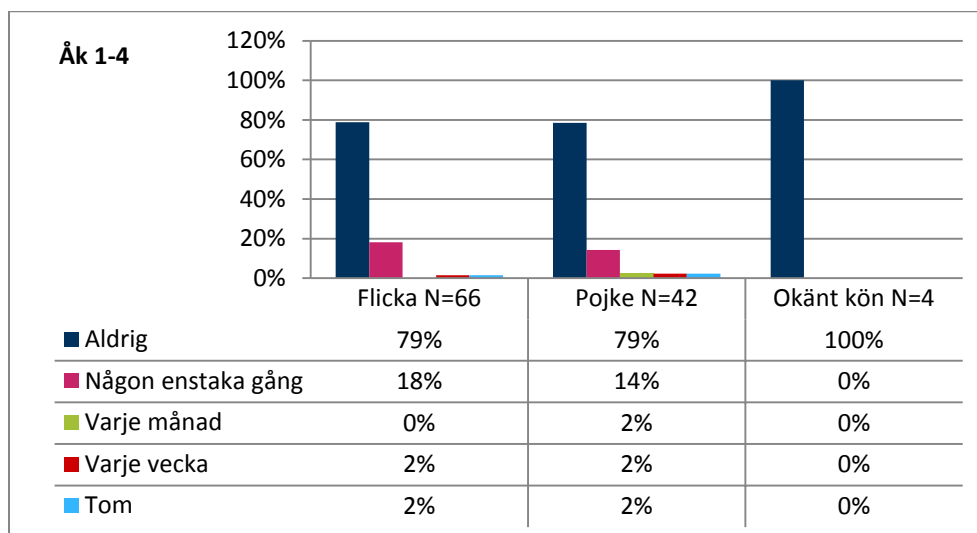

Diagram 19 Årskurs 1–4 (N=112)

Av flickorna och pojkarna i årskurs 5–6 har 66 procent respektive 70 procent inte varit med om att bilder/videoklipp eller information publicerats på en nätsida utan deras tillstånd under de senaste 12 månaderna. 26 procent av flickorna och 23 procent av pojkarna har varit med om det någon enstaka gång. Av flickorna har 2 procent varit med om det varje månad och av pojkarna 3 procent varje månad och 2 procent varje vecka. (diagram 20)

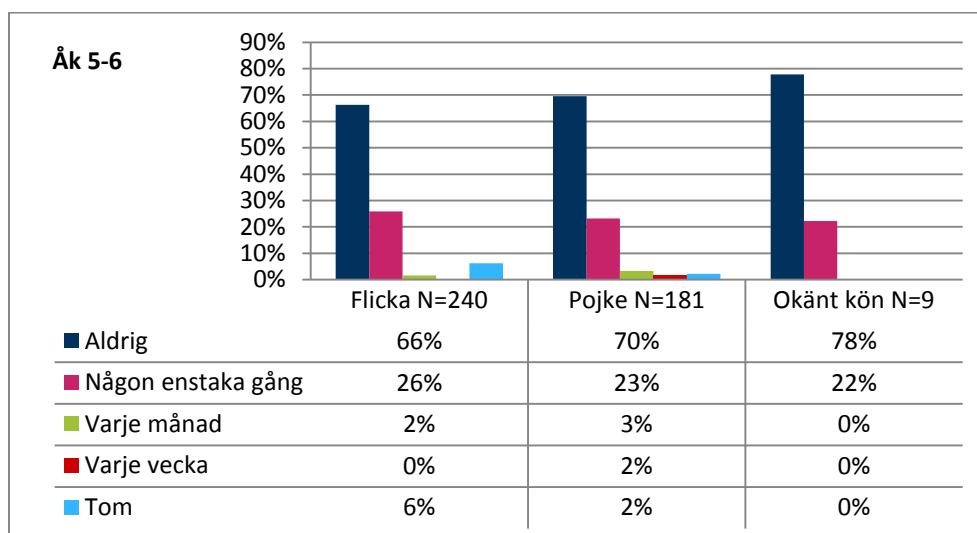

Diagram 20 Årskurs 5–6 (N=430)

I årskurserna 7–9 svarar 41 procent av flickorna och 53 procent av pojkarna att bilder/videoklipp eller information utan deras tillstånd inte lagts upp om dem på en nätsida under de senaste 12

månaderna. 54 procent av flickorna och 30 procent av pojkarna har varit med om det någon enstaka gång. Av flickorna anger 3 procent att någon utan deras tillstånd publicerat bilder/videoklipp eller information om dem på en nätsida några gånger per månad och 1 procent varje vecka. Motsvarande andel för pojkarna är 7 procent varje månad och 4 procent varje vecka. (diagram 21)

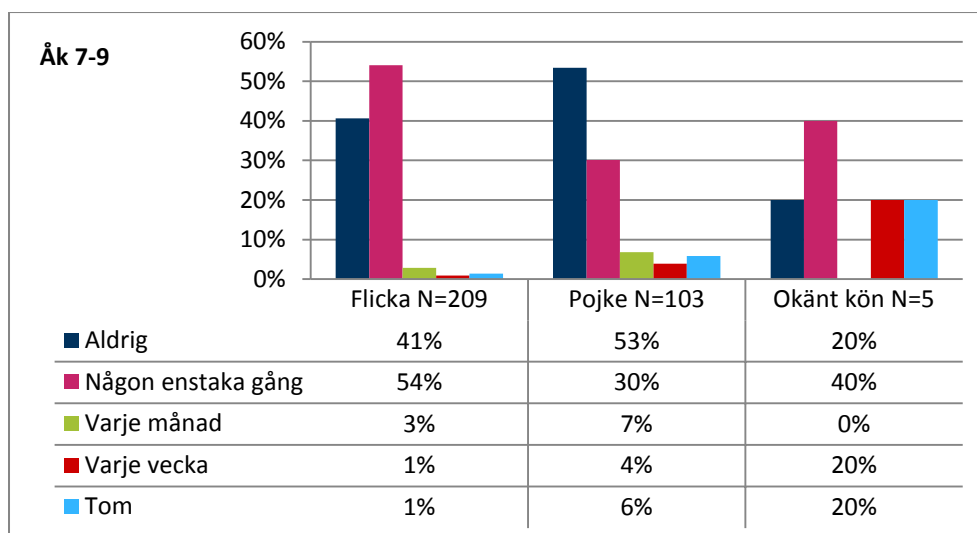

Diagram 21 Årskurs 7-9 (N=317)

Av de elever som går i andra stadiet uppger 36 procent av flickorna och 59 procent av pojkarna att under de senaste 12 månaderna har bilder/videoklipp eller information om dem inte lagts upp på en nätsida utan deras tillstånd. 61 procent av flickorna och 31 procent av pojkarna har någon enstaka gång varit med om att någon gjort det utan deras tillstånd. Av flickorna har 3 procent varit med om det varje månad och av pojkarna har 9 procent varit med om det varje vecka. (diagram 22)

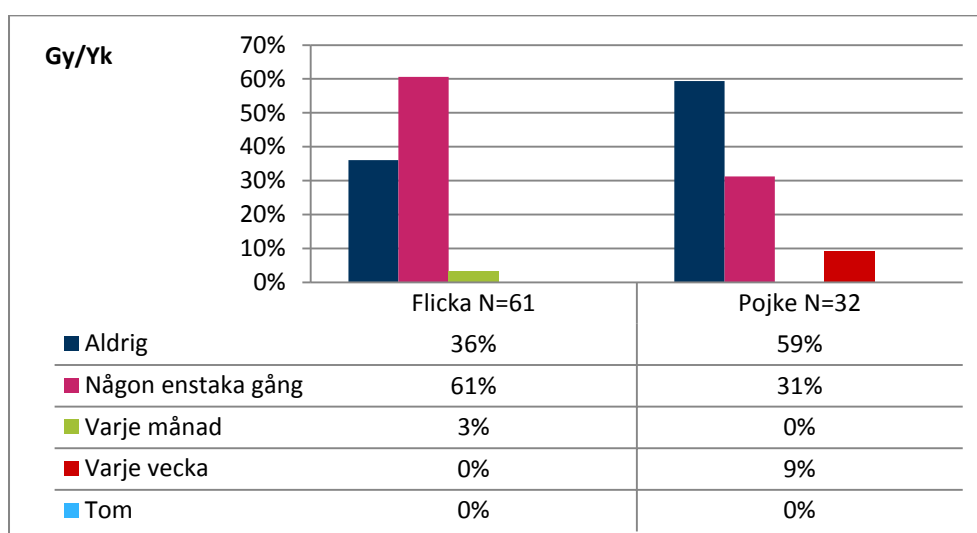

Diagram 22 Gymnasier och yrkesskolor (N=93)

5 Har du, under de senaste tolv månaderna, använt någon annans profil utan lov på en nätsida, ett spel, en app eller liknande?

Av eleverna i årskurs 1–4 uppger 82 procent att de inte använt någon annans profil utan lov på en nätsida, ett spel, en app eller liknande under de 12 senaste månaderna. Motsvarande andel för årskurs 5–6 var 85 procent, för årskurs 7–9 75 procent och för elever i andra stadiet 78 procent. I årskurs 1–4 har 8 procent använt någon annans profil utan lov någon enstaka gång, 2 procent varje månad och 2 procent varje vecka. Av eleverna i årskurs 7–9 uppger 9 procent att de använt någon annans profil utan lov någon enstaka gång och 1 procent varje vecka. 20 procent av eleverna i årskurs 7–9 har använt någon annans profil utan lov någon enstaka gång, 1 procent varje månad och 2 procent varje vecka. Av eleverna i andra stadiet har 18 procent använt någon annans profil utan lov någon enstaka gång och 2 procent varje vecka.

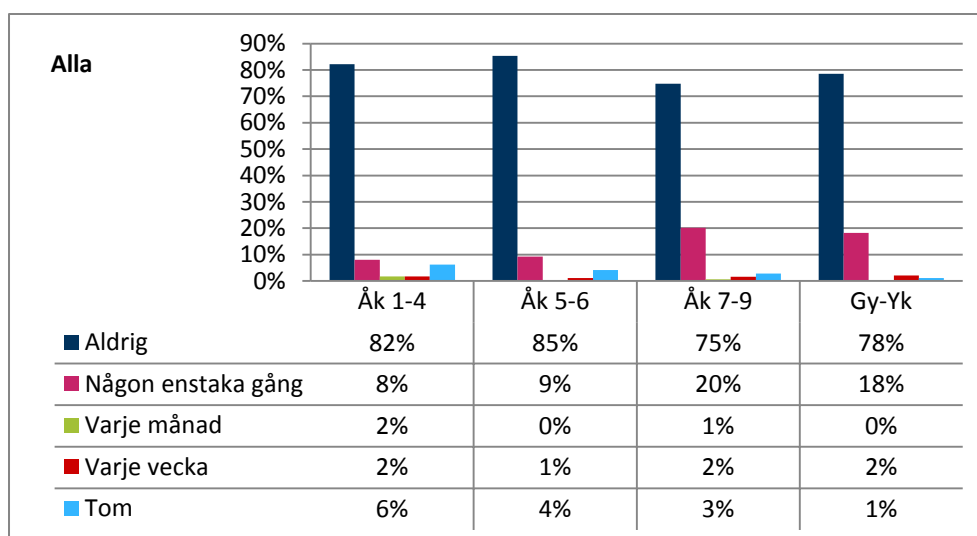

Diagram 23 Alla respondenter (N=952)

Av flickorna i årskurs 1–4 har 79 procent och av pojkarna 88 procent inte använt någon annans profil utan lov på en nätsida, ett spel, en app eller liknande under de 12 senaste månaderna. 11 procent av flickorna har använt någon annans profil utan lov någon enstaka gång, 2 procent varje månad och 2 procent varje vecka. Av pojkarna har 5 procent använt någon annans profil utan lov någon enstaka gång, 2 procent varje månad och 2 procent varje vecka. (diagram 24)

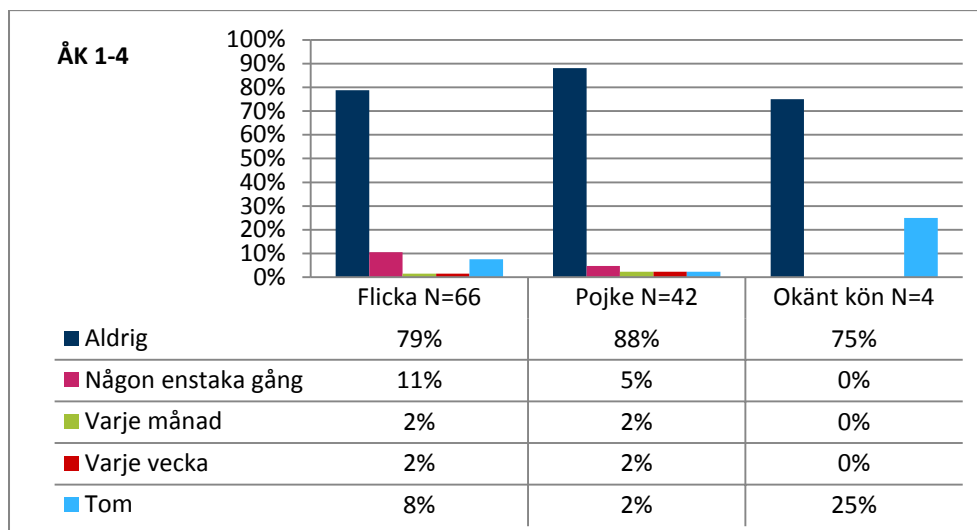

Diagram 24 Årskurs 1-4 (N=112)

Av flickorna i årskurs 5-6 har 85 procent och av pojkarna 86 procent inte använt någon annans profil utan lov på en nätsida, ett spel, en app eller liknande under de 12 senaste månaderna. 10 procent av flickorna och 9 procent av pojkarna har någon enstaka gång använt någon annans profil utan lov. Av pojkarna har 2 procent använt någon annans profil utan lov varje vecka. (diagram 25)

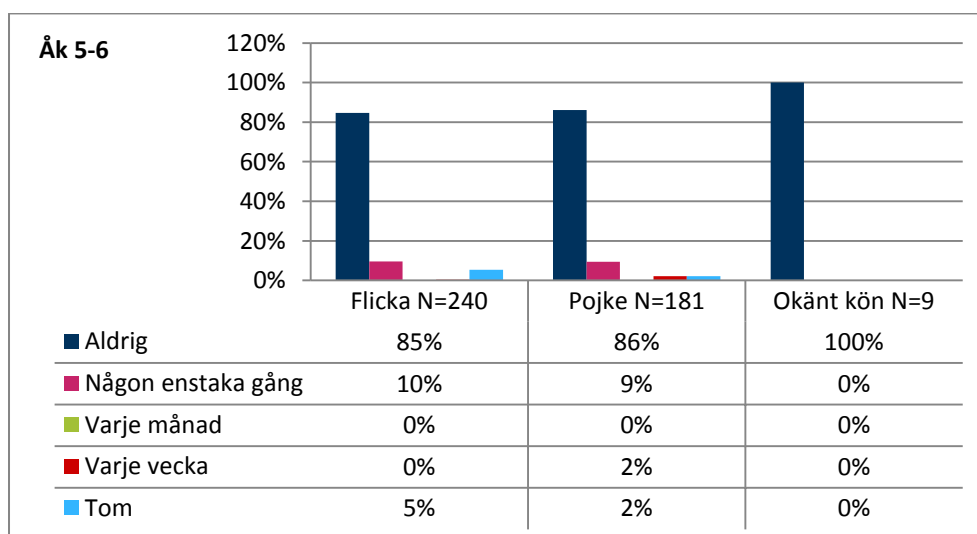

Diagram 25 Årskurs 5-6 (N=430)

80 procent av flickorna och 64 procent av pojkarna i årskurs 7-9 har inte använt någon annans profil utan lov på en nätsida, ett spel, en app eller liknande under de 12 senaste månaderna. Av flickorna har 17 procent använt någon annans profil utan lov någon enstaka gång. Av pojkarna har 26 procent gjort det någon enstaka gång, 1 procent varje månad och 5 procent varje vecka. (diagram 26)

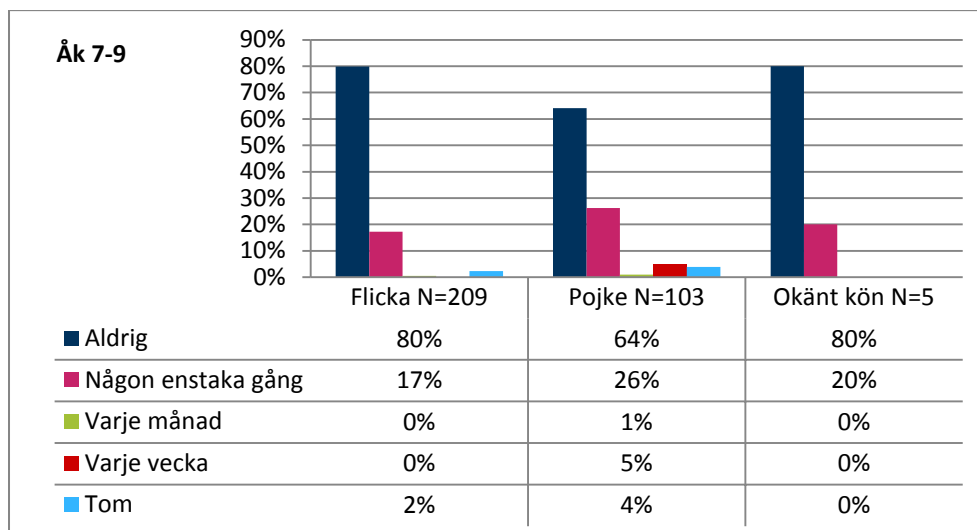

Diagram 26 Årskurs 7-9 (N=317)

Av flickorna i andra stadiet uppger 82 procent att de inte använt någon annans profil utan lov på en nätsida, ett spel, en app eller liknande under de 12 senaste månaderna. 16 procent av flickorna har använt någon annans profil olovligt någon enstaka gång. Av pojkarna uppger 72 procent att de inte använt någon annans profil utan lov under de 12 senaste månaderna. 22 procent av pojkarna har använt någon annans profil utan lov någon enstaka gång och 6 procent varje vecka. (diagram 27)

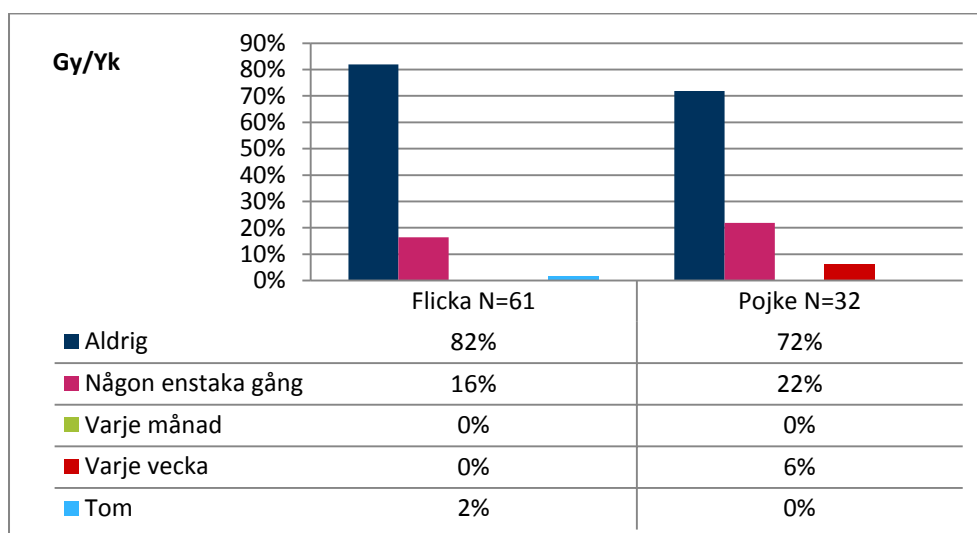

Diagram 27 Gymnasier och yrkesskolor (N=93)

6 Har du, under de senaste 12 månaderna, skickat retsamma eller oförsämda meddelanden eller bilder/videoklipp till någon via Kik, WhatsApp, sms eller motsvarande?

I årskurs 1-4 uppger 79 procent, i årskurs 5-6 80 procent, i årskurs 7-9 70 procent och i andra stadiet 83 procent att de inte skickat retsamma eller oförsämda meddelanden eller bilder/videoklipp till någon via Kik, WhatsApp, sms eller motsvarande under de 12 senaste månaderna. I årskurs 1-4 har 13 procent gjort det någon enstaka gång, i årskurs 5-6 och i andra stadiet 16 procent samt i årskurs 7-9 26 procent. I årskurs 1-4 och 7-9 har 1 procent skickat retsamma eller oförsämda meddelanden eller bilder/videoklipp till någon varje månad. Av

eleverna i årskurs 1–4 har 2 procent och av eleverna i de övriga skolstadierna har 1 procent gjort det varje vecka. (diagram 28)

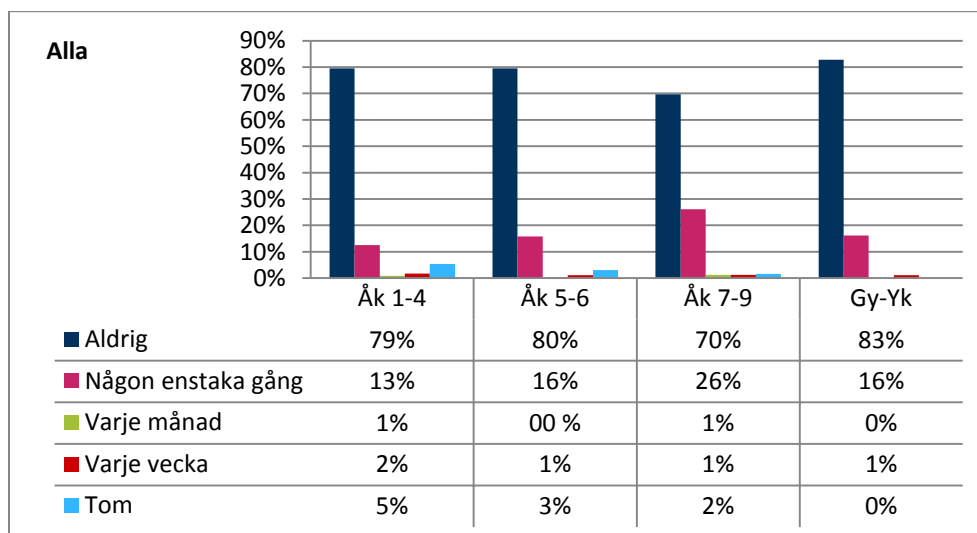

Diagram 28 Alla respondenter (N=952)

I årskurs 1–4 uppger 82 procent av flickorna och 76 procent av pojkarna att de inte skickat retsamma eller oförsämda meddelanden eller bilder/videoklipp till någon via Kik, WhatsApp, sms eller motsvarande under de 12 senaste månaderna. 12 procent av flickorna har skickat någon enstaka gång och 2 procent varje vecka. Av pojkarna har 14 procent skickat någon enstaka gång, 2 procent varje månad och 2 procent varje vecka. (diagram 29)

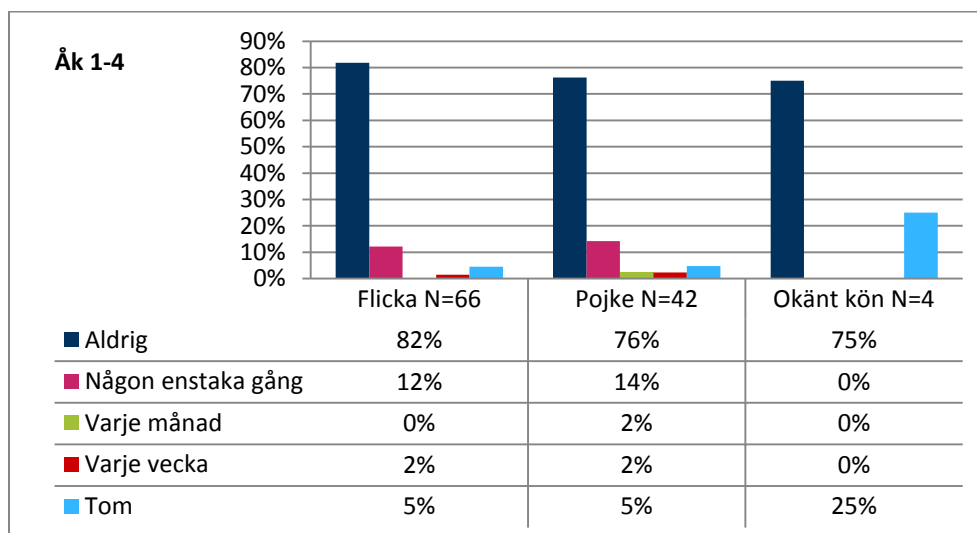

Diagram 29 Årskurs 1–4 (N=112)

Av flickorna i årskurs 5–6 har 79 procent inte skickat retsamma eller oförsämda meddelanden eller bilder/videoklipp till någon via Kik, WhatsApp, sms eller motsvarande under de 12 senaste månaderna. Motsvarande andel för pojkarna är 81 procent. Av flickorna har 16 procent och av pojkarna 14 procent skickat någon enstaka gång. 1 procent av flickorna har skickat varje månad och 1 procent varje vecka. Av pojkarna har 2 procent skickat varje vecka. (diagram 30)

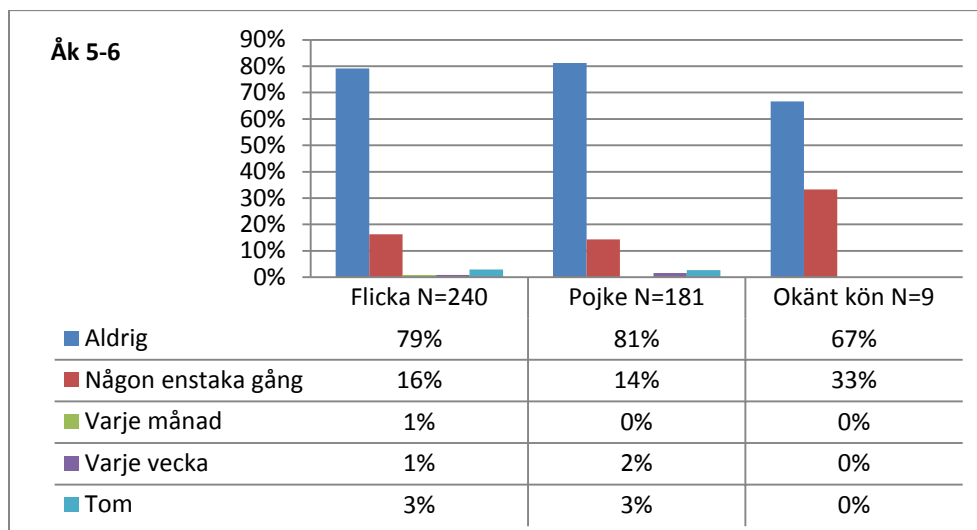

Diagram 30 Årskurs 5-6 (N=430)

I årskurs 7-9 uppger 73 procent av flickorna och 64 procent av pojkarna att de inte skickat retsamma eller oförsämda meddelanden eller bilder/videoklipp till någon via Kik, WhatsApp, sms eller motsvarande under de 12 senaste månaderna. 25 procent av flickorna och 28 procent av pojkarna har skickat någon enstaka gång. Av flickorna har 1 procent skickat varje månad och av pojkarna 2 procent varje månad och 3 procent varje vecka. (diagram 31)

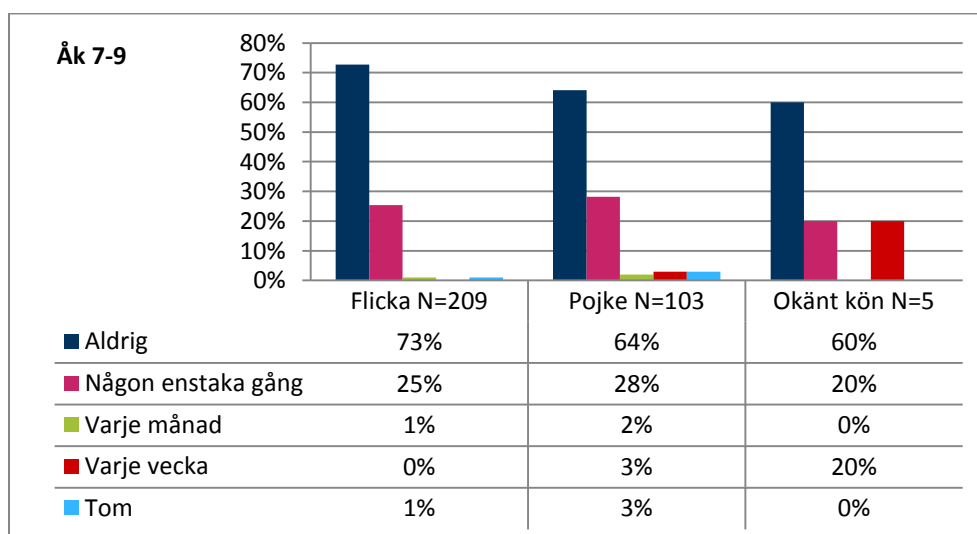

Diagram 31 Årskurs 7-9 (N=317)

Av flickorna i andra stadiet har 84 procent inte skickat retsamma eller oförsämda meddelanden eller bilder/videoklipp till någon via Kik, WhatsApp, sms eller motsvarande under de 12 senaste månaderna. 16 procent har gjort det någon enstaka gång. Av pojkarna uppger 81 procent att de inte skickat retsamma eller oförsämda meddelanden eller bilder/videoklipp till någon under de 12 senaste månaderna, 16 procent har gjort det någon enstaka gång och 3 procent varje vecka. (diagram 32)

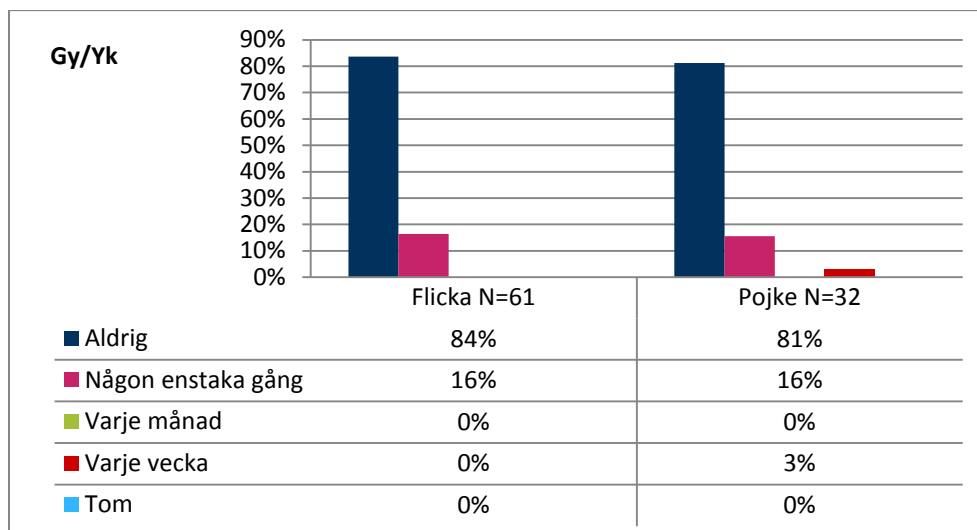

Diagram 32 Gymnasier och yrkesskolor (N=93)

7 Har du, under de senaste 12 månaderna, postat elaka saker om någon på en nätsida?

Av eleverna i årskurs 1–4, 5–6 och 7–9 har 89 procent inte postat elaka saker om någon på en nätsida under de senaste 12 månaderna. Motsvarande andel för eleverna i andra stadiet är 92 procent. 4 procent av eleverna i årskurs 1–4 har gjort det någon enstaka gång, 2 procent varje månad och 1 procent varje vecka. Av eleverna i årskurs 5–6 har 5 procent postat elaka saker om någon på en nätsida någon enstaka gång och 1 procent varje vecka. 6 procent av eleverna i årskurs 7–9 har gjort det någon enstaka gång, 1 procent varje månad och 2 procent varje vecka. Av eleverna i andra stadiet har 6 procent postat elaka saker om någon på en nätsida någon enstaka gång och 1 procent varje vecka. (diagram 33)

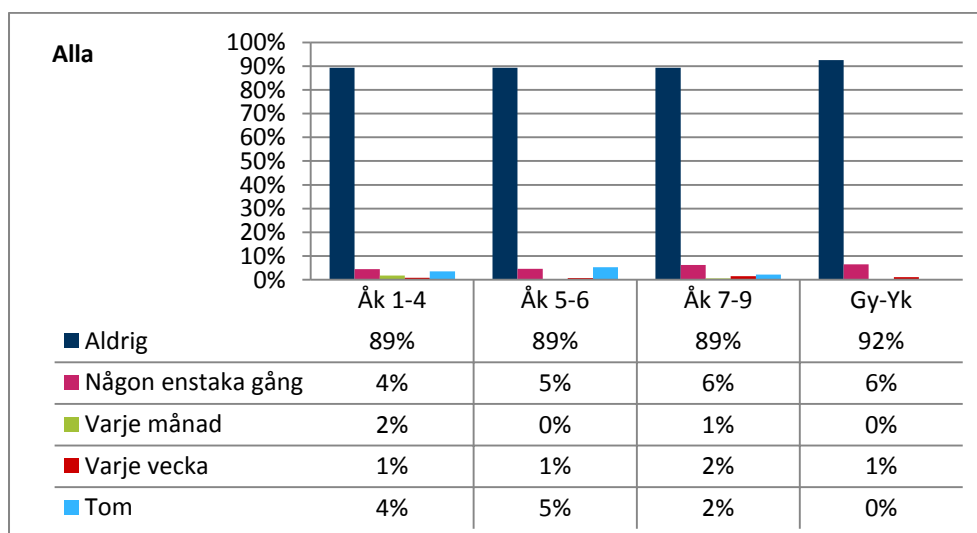

Diagram 33 Alla respondenter (N=952)

Av flickorna i årskurs 1–4 uppger 91 procent och av pojkarna 88 procent att de inte postat elaka saker om någon på en nätsida under de senaste 12 månaderna. 2 procent av flickorna har gjort det någon enstaka gång och 2 procent varje vecka. Av pojkarna har 7 procent gjort det någon enstaka gång och 5 procent varje månad. (diagram 34)

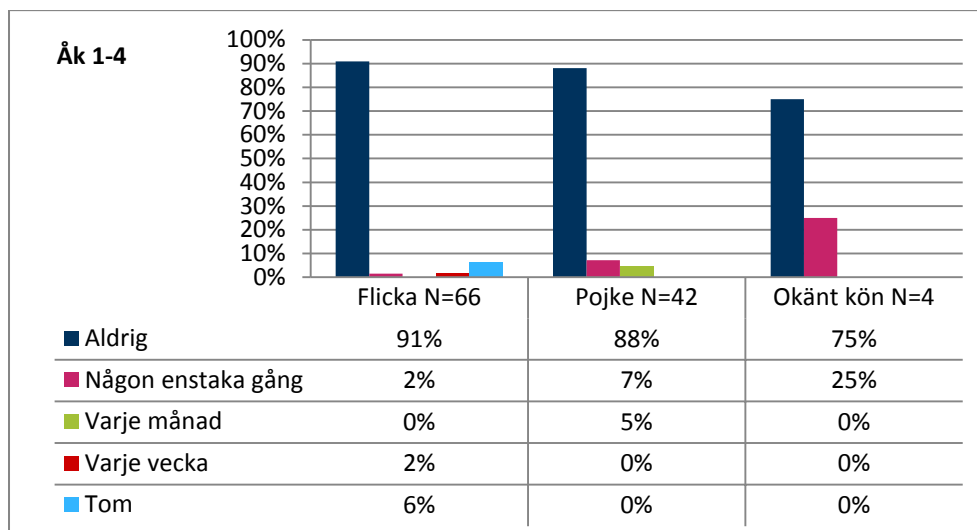

Diagram 34 Årskurs 1-4 (N=112)

Av flickorna i årskurs 5-6 har 92 procent och av pojkarna 87 procent inte postat elaka saker om någon på en nätsida under de senaste 12 månaderna. 4 procent av flickorna har gjort det någon enstaka gång och av pojkarna har 5 procent gjort det någon enstaka gång och 1 procent varje vecka. (diagram 35)

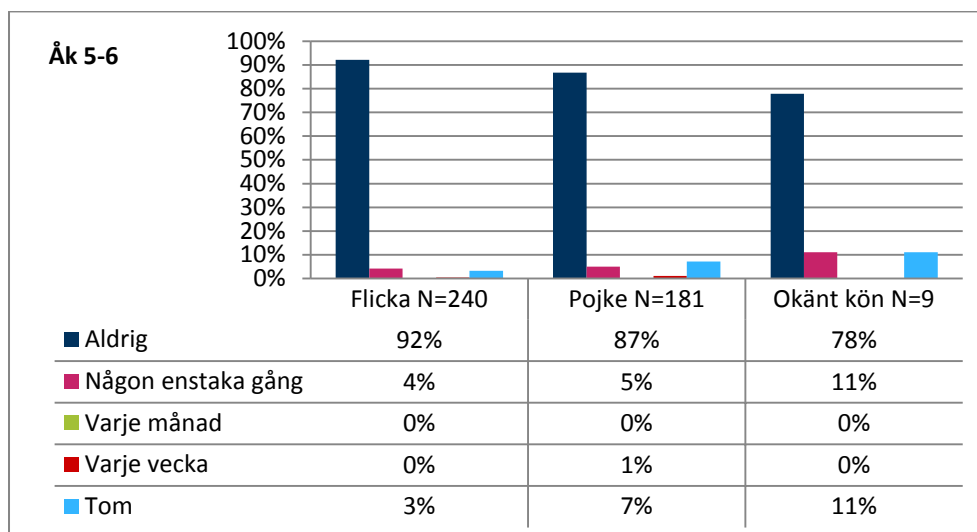

Diagram 35 Årskurs 5-6 (N=430)

Av eleverna i årskurs 7-9 har 92 procent av flickorna och 83 procent av pojkarna inte postat elaka saker om någon på en nätsida under de senaste 12 månaderna. 4 procent av flickorna och 11 procent av pojkarna har gjort det någon enstaka gång. Av pojkarna har 1 procent postat något elakt varje månad och 4 procent varje vecka. (diagram 36)

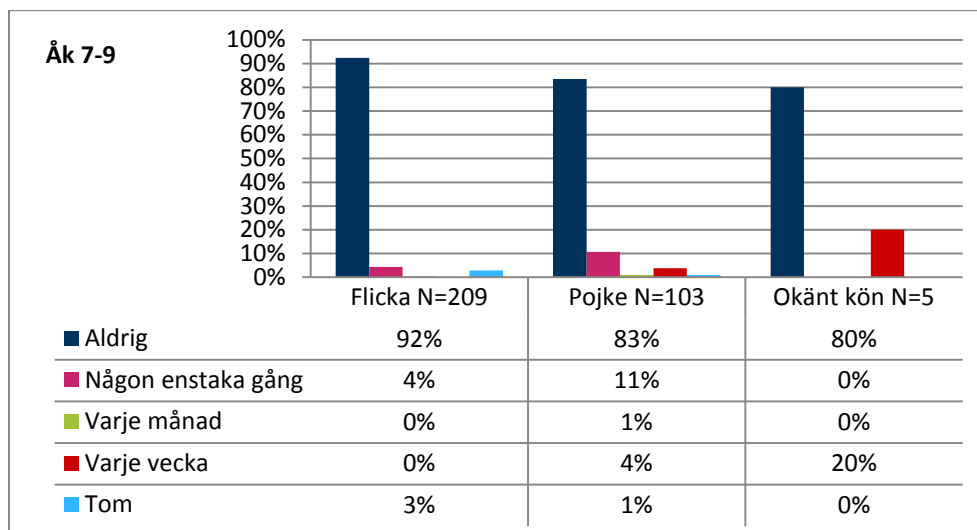

Diagram 36 Årskurs 7-9 (N=317)

Av flickorna i andra stadiet har 93 procent och av pojkarna 91 procent inte postat elaka saker om någon på en nätsida under de senaste 12 månaderna. 7 procent av flickorna har gjort det någon enstaka gång och av pojkarna har 6 procent gjort det någon enstaka gång och 3 procent varje vecka. (diagram 37)

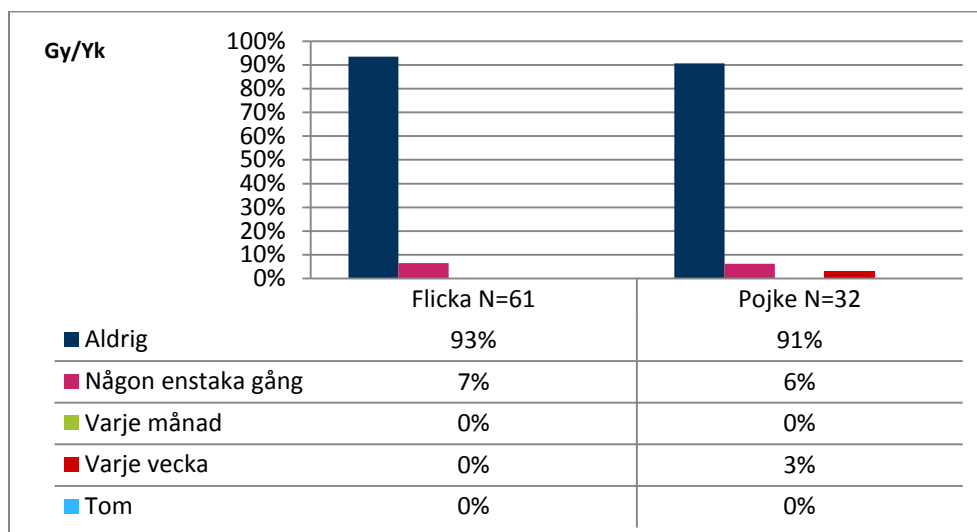

Diagram 37 Gymnasier och yrkesskolor (N=93)

8 Har du, under de senaste 12 månaderna, skickat vidare ett privat meddelande eller en bild/videoklipp utan den andras tillstånd?

Av eleverna i årskurs 1-4 och 5-6 har 85 procent inte skickat vidare ett privat meddelande eller en bild/videoklipp utan den andras tillstånd under de senaste 12 månaderna. Motsvarande andel i årskurs 7-9 är 68 procent och i andra stadiet 78 procent. Av eleverna i årskurs 1-4 har 8 procent gjort det någon enstaka gång. Motsvarande andel är 10 procent i årskurs 5-6, 27 procent i årskurs 7-9 och 17 procent i andra stadiet. I årskurs 1-4 och 5-6 har 1 procent skickat vidare ett privat meddelande eller en bild/videoklipp utan den andras tillstånd varje vecka. Av eleverna i årskurs 7-9 uppger 2 procent att de gjort det varje månad och 2 procent varje vecka. Motsvarande andel för andra stadiet var 2 procent respektive 1 procent. (diagram 38)

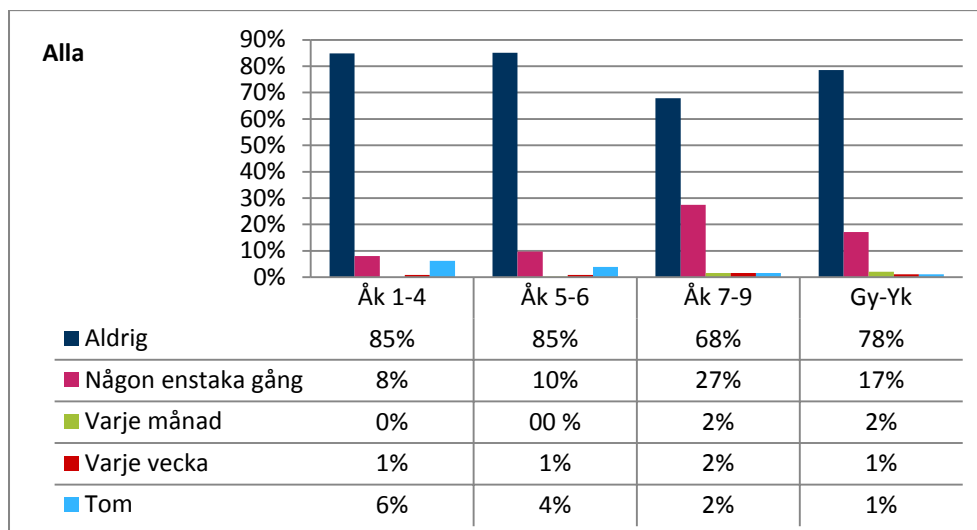

Diagram 38 Alla respondenter (N=952)

I årskurs 1–4 uppger 82 procent av flickorna och 88 procent av pojkarna att de inte skickat vidare ett privat meddelande eller en bild/videoklipp utan den andras tillstånd under de senaste 12 månaderna. 8 procent av flickorna har gjort det någon enstaka gång och 2 procent varje vecka. Av pojkarna har 10 procent gjort det någon enstaka gång. (diagram 39)

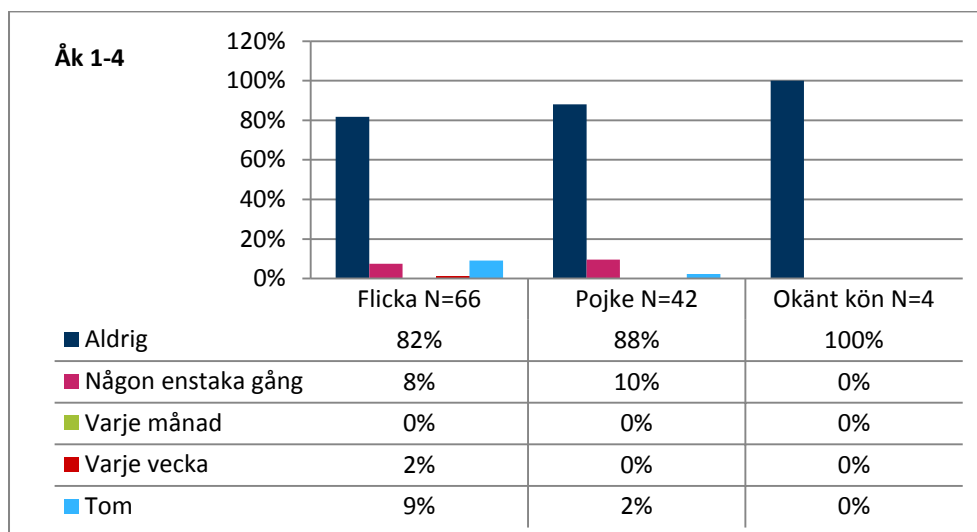

Diagram 39 Årskurs 1–4 (N=112)

Av flickorna i årskurs 5–6 har 86 procent inte skickat vidare ett privat meddelande eller en bild/videoklipp utan den andras tillstånd under de senaste 12 månaderna och 9 procent har gjort det någon enstaka gång. Motsvarande andel för pojkarna är 85 procent och 10 procent. Av pojkarna uppger 1 procent att de gjort det varje månad och 2 procent varje vecka. (diagram 40)

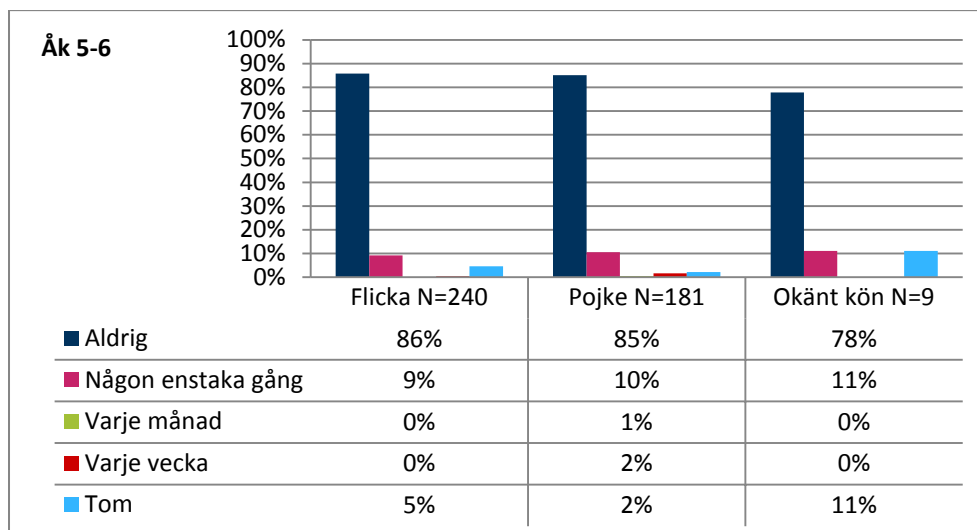

Diagram 40 Årskurs 5-6 (N=430)

I årskurs 7-9 uppger 74 procent av flickorna och 55 procent av pojkarna att de inte skickat vidare ett privat meddelande eller en bild/videoklipp utan den andras tillstånd under de senaste 12 månaderna. 22 procent av flickorna och 38 procent av pojkarna har gjort det någon enstaka gång. Av flickorna uppger 1 procent att de gjort det varje månad och av pojkarna 2 procent varje månad och 3 procent varje vecka. (diagram 41)

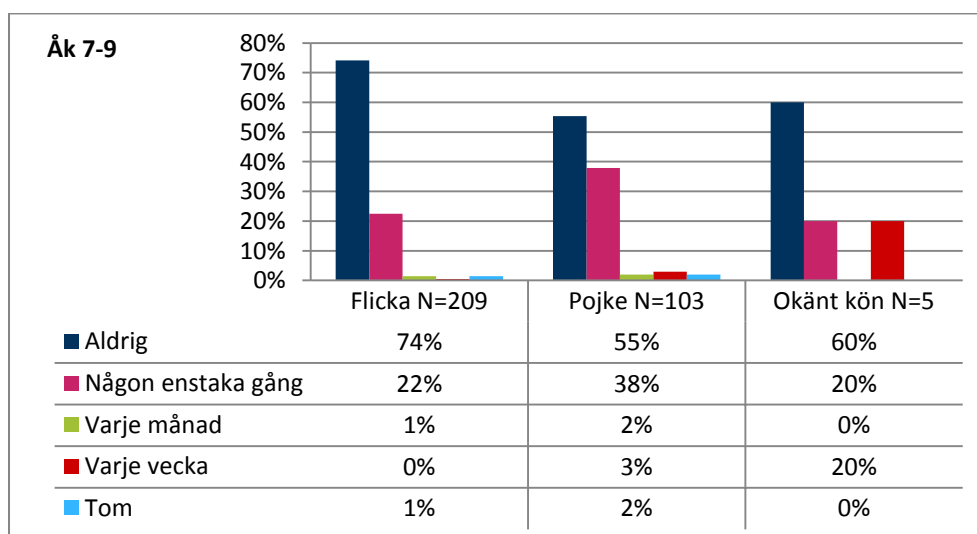

Diagram 41 Årskurs 7-9 (N=317)

Av flickorna i andra stadiet uppger 80 procent att de inte skickat vidare ett privat meddelande eller en bild/videoklipp utan den andras tillstånd under de senaste 12 månaderna. 16 procent har gjort det någon enstaka gång och 2 procent varje månad. Av pojkarna har 75 procent inte skickat vidare ett privat meddelande eller en bild/videoklipp utan den andras tillstånd, 19 procent har gjort det någon enstaka gång, 3 procent varje månad och 3 procent varje vecka. (diagram 42)

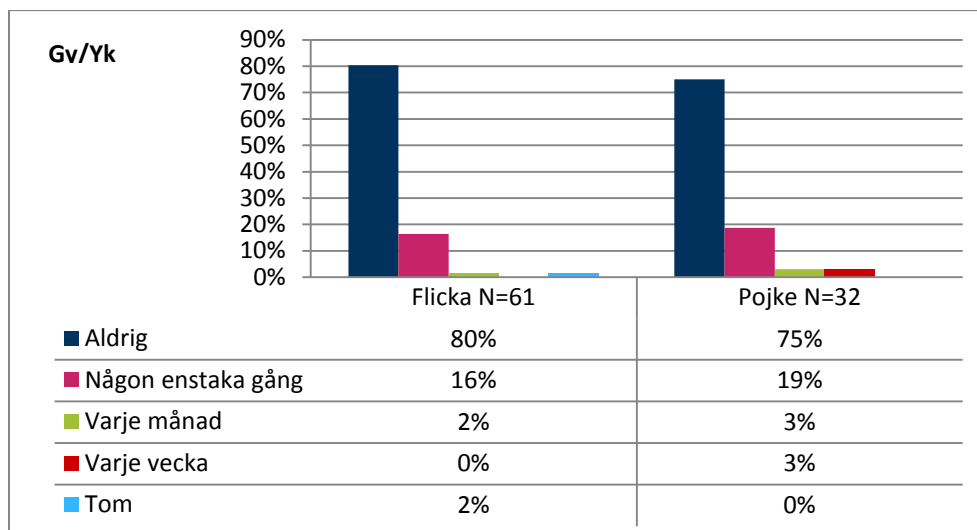

Diagram 42 Gymnasier och yrkesskolor (N=93)

9 Har du, under de senaste 12 månaderna, sett att en vän eller någon annan som du känner har blivit elakt behandlad på en nätsida?

58 procent av eleverna i årskurs 1–4 har inte sett en vän eller någon annan som de känner bli illa behandlad på nätet under de 12 senaste månaderna. Motsvarande andel i årskurs 5–6 är 56 procent, i årskurs 7–9 39 procent och i andra stadiet 28 procent. Av eleverna i årskurs 1–4 uppger 29 procent att de sett att någon blivit illa behandlad någon enstaka gång, 2 procent varje månad och 4 procent varje vecka. I årskurs 5–6 har 35 procent sett någon bli illa behandlad på nätet någon enstaka gång, 3 procent varje månad och 1 procent varje vecka. Av eleverna i årskurs 7–9 har 47 procent sett någon bli illa behandlad på nätet någon enstaka gång, 9 procent varje månad och 3 procent varje vecka. I andra stadiet uppger 52 procent att de sett någon bli illa behandlad på nätet någon enstaka gång, 11 procent varje månad och 6 procent varje vecka. (diagram 43)

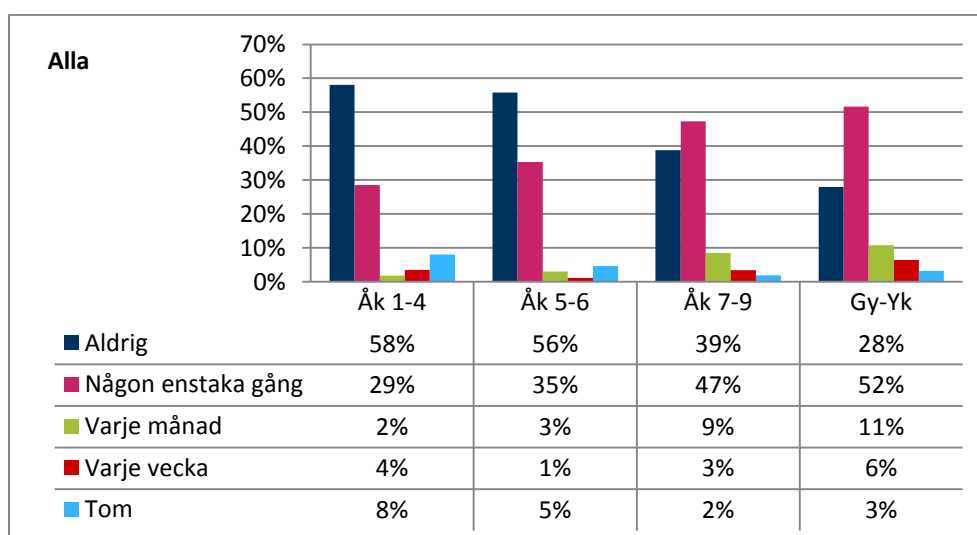

Diagram 43 Alla respondenter (N=952)

Av flickorna i årskurs 1–4 uppger 52 procent och av pojkarna 67 procent att de inte sett någon bli illa behandlad på nätet under de 12 senaste månaderna. 35 procent av flickorna och 21 procent av pojkarna har sett någon bli illa behandlad någon enstaka gång och av både flickorna och pojkarna

har 2 procent sett det några gånger per månad. 3 procent av flickorna och 2 procent av pojkarna har sett det varje vecka. (diagram 44)

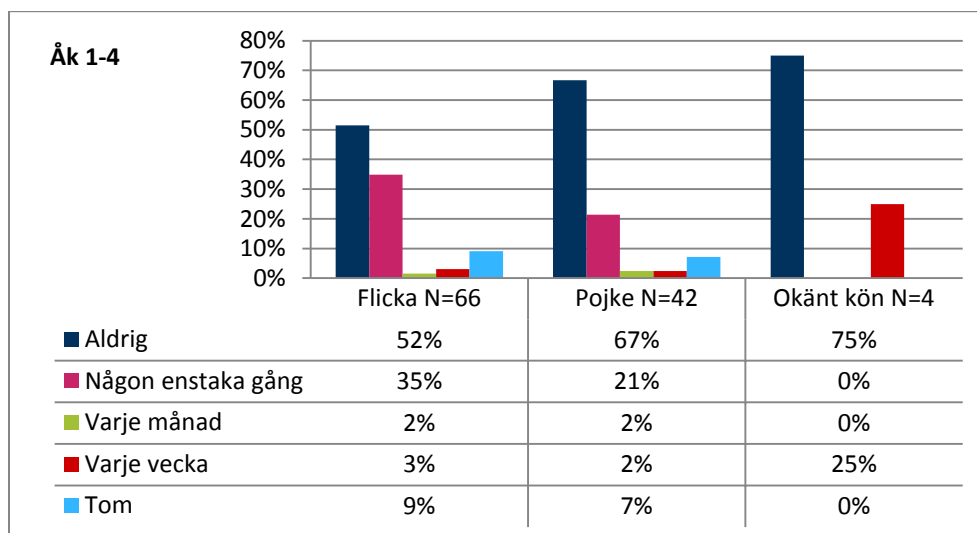

Diagram 44 Årskurs 1-4 (N=112)

55 procent av flickorna och 57 procent av pojkarna i årskurs 5-6 har inte sett någon bli illa behandlad på nätet under de senaste 12 månaderna. 39 procent av flickorna och 31 procent av pojkarna har sett det någon enstaka gång. Av flickorna har 3 procent sett någon bli illa behandlad varje månad och av pojkarna 4 procent varje månad och 3 procent varje vecka. (diagram 45)

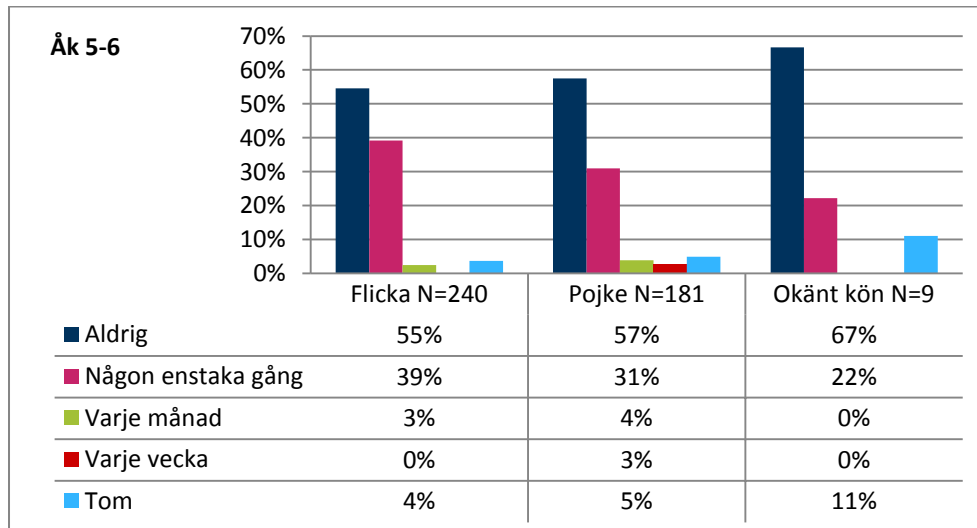

Diagram 45 Årskurs 5-6 (N=430)

I årskurs 7-9 har 39 procent av flickorna och 38 procent av pojkarna inte sett någon bli illa behandlad på nätet under de 12 senaste månaderna. Av flickorna har 47 procent och av pojkarna 48 procent sett det någon enstaka gång. 8 procent av flickorna har sett någon bli illa behandlad varje månad och 3 procent varje vecka. Motsvarande andel för pojkarna var 10 procent varje månad och 3 procent varje vecka. (diagram 46)

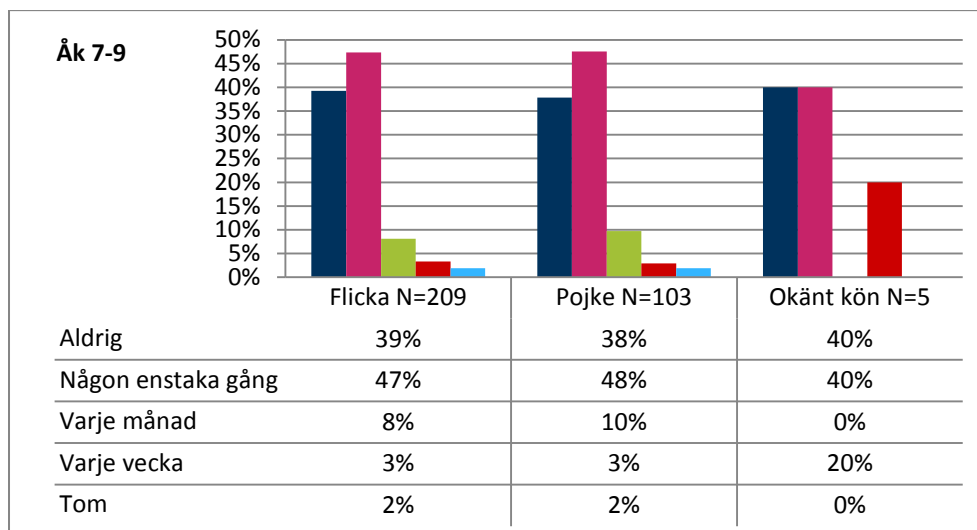

Diagram 46 Årskurs 7-9 (N=317)

Bland elever i andra stadiet har 28 procent av vardera könet inte sett att någon blivit illa behandlad på nätet. 57 procent av flickorna och 41 procent av pojkarna har sett det någon enstaka gång. Av flickorna uppger 10 procent att de sett någon bli illa behandlad varje månad och 2 procent varje vecka. Av pojkarna har 13 procent sett det varje månad och 16 procent varje vecka. (diagram 47)

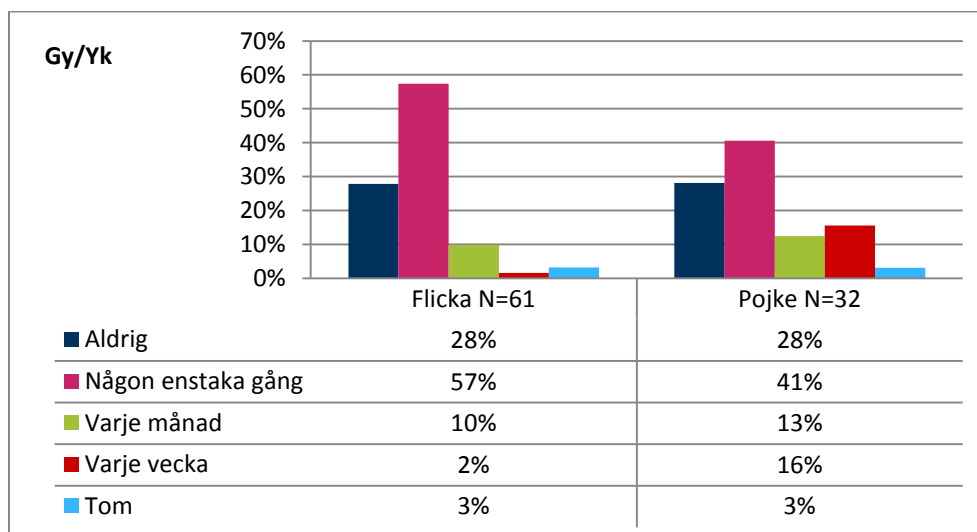

Diagram 47 Gymnasier och yrkesskolor (N=93)

10 Har du, under de senaste 12 månaderna, sagt ifrån om du har upptäckt att någon blivit elakt behandlad på nätet?

Under de 12 senaste månaderna har 63 procent av eleverna i årskurs 1-4, 53 procent i årskurs 5-6, 46 procent i årskurs 7-9 och 53 procent av eleverna i andra stadiet inte sagt ifrån på nätet. Observera här att en anledning till att inte säga ifrån är att man inte sett någon bli illa behandlad på nätet. Resultatet kan alltså inte tolkas så att cirka hälften av alla elever skulle underlåta att säga ifrån om de upptäcker att någon blir elakt behandlad på nätet. Detsamma gäller för redovisningen av resultaten för respektive årskursspann. (Läs mer om benägenheten att säga ifrån i förhållande till hur många som sett någon bli illa behandlad i kapitlet Sammanfattning av resultat.)

20 procent av eleverna i årskurs 1–4 har sagt ifrån någon enstaka gång, 1 procent varje månad och 6 procent varje vecka. Av eleverna i årskurs 5–6 har 34 procent gjort det någon enstaka gång, 4 procent varje månad och 3 procent varje vecka. 45 procent av eleverna i årskurs 7–9 har någon enstaka gång sagt ifrån om de upptäckt att någon blivit elakt behandlad på nätet, 3 procent varje månad och 3 procent varje vecka. Motsvarande andel för elever i andra stadiet är 42 procent som någon enstaka gång sagt ifrån, 2 procent som gjort det varje månad och 2 procent som gjort det varje vecka. (diagram 48)

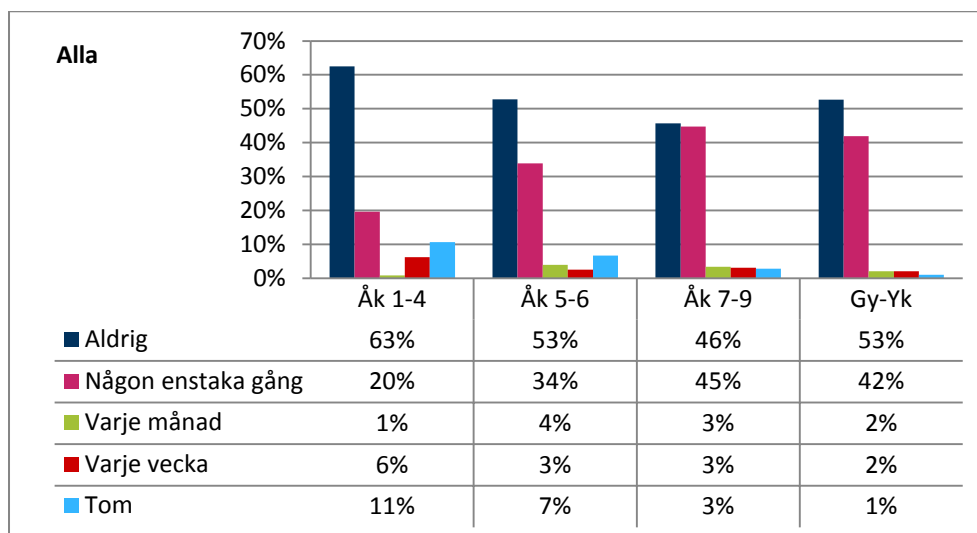

Diagram 48 Alla respondenter (N=952)

Av flickorna i årskurs 1–4 har 58 procent inte sagt ifrån, 18 procent har gjort det någon enstaka gång, 2 procent varje månad och 9 procent varje vecka. Av pojkarna har 74 procent inte sagt ifrån om de upptäckt att någon blivit elakt behandlad på nätet, 21 procent har gjort det någon enstaka gång och 2 procent varje vecka. (diagram 49)

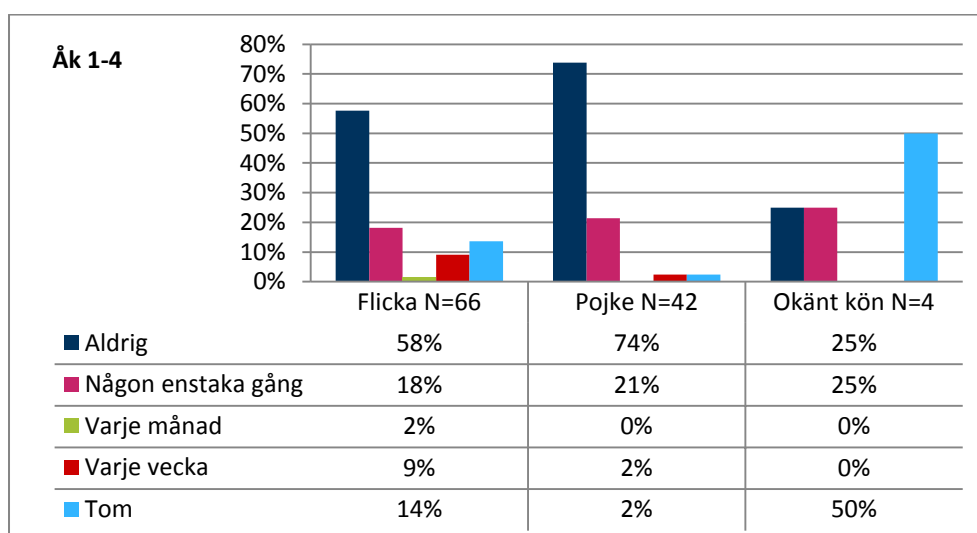

Diagram 49 Årskurs 1–4 (N=112)

I årskurs 5–6 har 48 procent av flickorna och 59 procent av pojkarna inte sagt ifrån. Av flickorna har 40 procent gjort det någon enstaka gång, 3 procent varje månad och 3 procent varje vecka. Av

pojkarna har 27 gjort det någon enstaka gång, 5 procent varje månad och 2 procent varje vecka. (diagram 50)

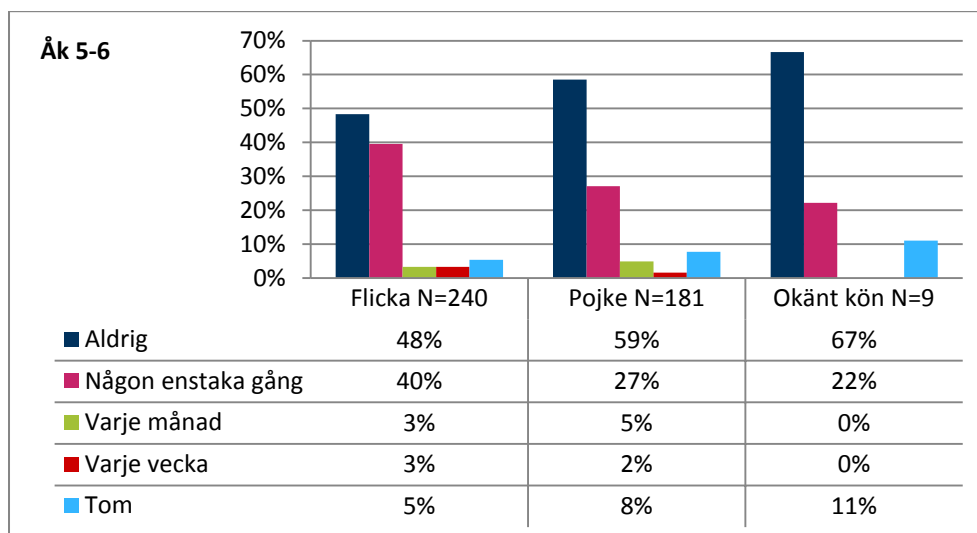

Diagram 50 Årskurs 5-6 (N=430)

41 procent av flickorna och 56 procent av pojkarna i årskurs 7-9 har inte sagt ifrån. Av flickorna har 49 procent gjort det någon enstaka gång, 3 procent varje månad och 3 procent varje vecka. Av pojkarna har 35 procent gjort det någon enstaka gång, 5 procent varje månad och 3 procent varje vecka. (diagram 51)

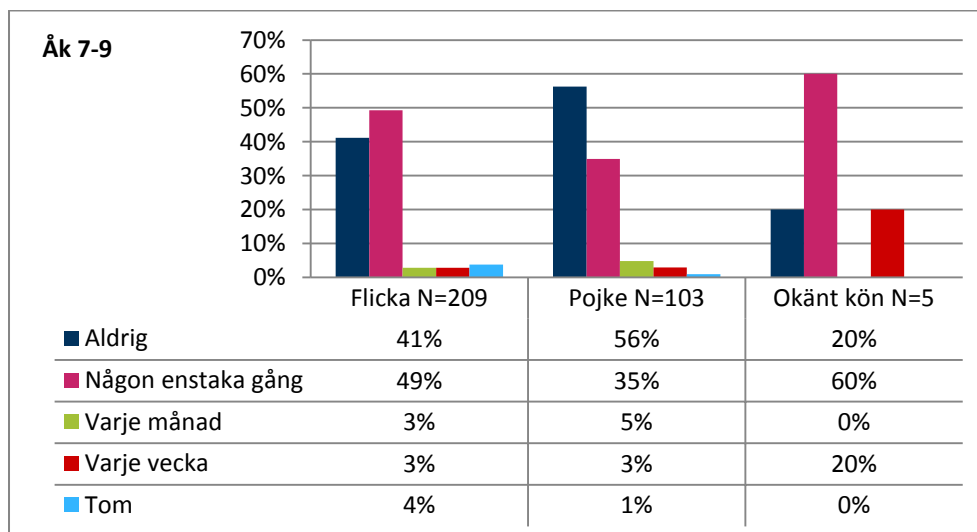

Diagram 51 Årskurs 7-9 (N=317)

Av flickorna i andra stadiet uppger 44 procent att de inte sagt ifrån, 51 procent har gjort det någon enstaka gång, 2 procent varje månad och 2 procent varje vecka. Av pojkarna i andra stadiet uppger 69 procent att de inte sagt ifrån om de upptäckt att någon blivit elakt behandlad på nätet, 25 procent har gjort det någon enstaka gång, 3 procent varje månad och 3 procent varje vecka. (diagram 52)

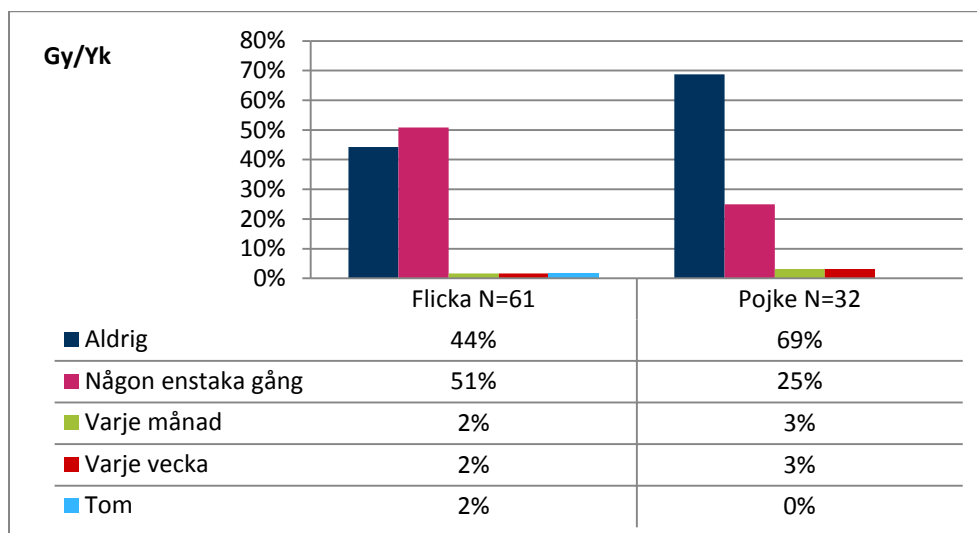

Diagram 52 Gymnasier och yrkesskolor (N=93)

Sammanfattning av resultat

Att någon använt elevernas profil utan lov på en nätsida, ett spel, en app eller liknande var vanligast i högstadiet och gymnasiet där cirka en fjärdedel av eleverna upplevt det någon enstaka gång. Men redan i åk 1–6 hade ungefär var femte elev varit med om det. I åk 7–9 är det större andel av pojkarna än av flickorna som uppgett att någon olovligen använt deras profil, medan det ligger relativt lika mellan könen i gymnasiet. Andelen elever som råkat ut för samma sak varje månad eller varje vecka var låg. Undantaget är pojkar i gymnasium/yrkesskola där 9 procent uppger att det har hänt varje vecka, 9 procent motsvarar 2,9 personer av respondenterna.

Av de elever som blivit sårade över vad någon skrivit till dem via Kik, WhatsApp, sms eller motsvarande var det en stor andel som uppgav att det hade hänt någon enstaka gång, från 32 procent i åk 1–4 till 51 procent av eleverna i gymnasium/yrkesskola. Sett till varje årskursspann så är det genomgående större andel flickor än pojkar som upplevt det någon enstaka gång. Tittar man på dem som upplevt det varje vecka eller månad så ligger pojkarna högre än flickorna i samtliga åldersgrupper, förutom i åk 7–9 där flickorna och pojkarna är på samma nivå. I gymnasium/yrkesskola är andelen pojkar som svarat att de blivit sårade varje vecka relativt hög, 13 procent, i antal motsvarar detta 4,2 respondenter. I högstadiet har 4 procent av både flickor och pojkar upplevt att de blivit sårade varje månad.

Andelen elever som upplevt att någon postat elaka saker om dem på någon nätsida är som högst i åk 7–9, där ca var femte elev upplevt det någon enstaka gång. Det är större andel pojkar än flickor som upplevt det i såväl högstadiet som gymnasiet/yrkesskola. Av andra stadiets studerande har 28 procent av pojkarna upplevt det någon enstaka gång, jämfört med 11 procent av flickorna.

Att någon utan elevernas tillstånd lagt upp bilder/videoklipp eller information om dem på en nätsida förekommer så frekvent att cirka 40 procent av eleverna i åk 7–9 och gymnasium/yrkesskola har upplevt det någon enstaka gång. 2–3 procent i samma årskursspann har upplevt det varje vecka under de 12 senaste månaderna. Redan i åk 5–6 har en fjärdedel och av eleverna i åk 1–4 en sjättedel varit med om det någon enstaka gång. Bland flickorna i åk 7–9 och i gymnasium/yrkesskola är det vanligare att man upplevt detta någon enstaka gång, än att man aldrig upplevt det. I åk 7–9 är det ändå större andel pojkar som återkommande har upplevt att någon olovandes lagt upp bilder/videoklipp/information, då 7 procent har upplevt det varje månad och 4 procent varje vecka. Motsvarande andel för flickor i samma ålder är 3 procent varje månad och 1 procent varje vecka.

Andelen elever som uppger att de **använt någon annans profil utan lov på en nätsida, ett spel, en app eller liknande** är högst i åk 7–9, där 20 procent uppger att de gjort detta någon enstaka gång. Då det gäller åk 5–6, 7–9 och andra stadiet är det endast pojkar som svarat att det skulle ha skett återkommande under de senaste tolv månaderna. I åk 1–4 har 4 procent av båda könen uppgett att det skett antingen varje vecka eller varje månad. I både högstadiet och i gymnasium/yrkesskola är andelen pojkar som använt någon annans profil utan lov högre än andelen flickor.

Även andelen elever som uppgett att de **skickat retsamma eller oförsämda meddelanden/bilder/videoklipp till någon via Kik, WhatsApp, sms eller motsvarande** är störst i åk 7–9, där 26 procent uppger att de gjort det någon enstaka gång. Könsfördelningen är relativt jämn i hela respondentgruppen då det gäller dem som uppgett att de gjort det någon enstaka gång. Andelen som uppger att de gjort det återkommande är högst bland pojkar i åk 7–9 och i åk 1–4 där 5 procent respektive 4 procent uppger att de gjort det antingen varje vecka eller varje månad.

Andelen elever som uppger att de **har postat elaka saker om någon på en nätsida** är genomgående ganska låg. Högst hamnar pojkar i åk 7–9 där 11 procent uppger att de gjort det någon enstaka gång och 5 procent antingen varje månad eller varje vecka. Av flickorna i samma ålder var det 4 procent som uppger att detta skett någon enstaka gång. Andelen som gjort det någon enstaka gång minskar bland pojkarna i gymnasium/yrkesskola (6 %) medan flickor som gjort detta ökar till 7 procent.

Att skicka vidare ett privat meddelande eller bild/videoklipp utan den andras tillstånd verkar även det vara vanligast bland elever i åk 7–9. 27 procent av dessa uppger att de gjort det någon enstaka gång. Nästhögst ligger andelen elever i gymnasium/yrkesskola på 17 procent. Även här är det pojkar i åk 7–9 som ligger högst med en andel på 38 procent som säger sig ha gjort det någon enstaka gång i jämförelse med flickorna av vilka 22 procent uppger att detta skett någon enstaka gång. I gymnasium/yrkesskola har det återigen jämnat ut sig något mellan könen och flickornas andel av dem som gjort det någon enstaka gång är 16 procent medan pojkarnas ligger på 19 procent.

Andelen respondenter som sett en vän eller någon annan bekant bli elakt behandlad på en nätsida ökar med stigande ålder, såväl vad gäller någon enstaka gång som varje månad. I åk 1–4 har nästan var tredje elev sett någon bli elakt behandlad någon enstaka gång, medan mer än hälften i gymnasium/yrkesskola har sett det. Varje månad är det 2 procent i åk 1–4 och 11 procent i gymnasium/yrkesskola som ser någon man känner bli elakt behandlad. I åk 7–9 har hälften av både pojkarna och flickorna sett någon bli elakt behandlad någon enstaka gång. I gymnasium/yrkesskola ökar andelen flickor som sett någon bli utsatt någon enstaka gång ännu mer. I denna åldersgrupp är det också 12 procent av flickorna och 29 procent av pojkarna som sett någon bli elakt behandlad varje månad eller varje vecka.

Det är stor del av eleverna som uppger att de **sagt ifrån om de sett att någon blivit elakt behandlad på nätet**. Redan bland de yngre eleverna är andelen hög; 20 procent i åk 1–4 har sagt ifrån någon enstaka gång och 34 procent i åk 5–6. I åk 7–9 är det 45 procent av eleverna som gjort det någon enstaka gång och i gymnasiet är andelen 42 procent. Notera att svaret "Aldrig" även kan innebära att man aldrig sett någon bli illa behandlad och då inte heller haft anledning att säga ifrån.

Om vi jämför resultaten i fråga 9 och 10 med varandra, det vill säga hur stor andel som sett någon bli illa behandlad någon enstaka gång jämfört med andelen som sagt ifrån någon enstaka gång, så kan vi se att 29 procent i åk 1–4 har sett någon bli illa behandlad och 20 procent i samma åldersgrupp har sagt ifrån. I åk 5–6 har 35 procent sett någon bli illa behandlad och 34 procent sagt ifrån. I högstadiet är det 47 procent som sett någon bli illa behandlad, och 45 procent som sagt ifrån någon gång. Och slutligen i gymnasium/yrkesskola är det 52 procent som sett någon bli illa behandlad och 42 procent som sagt ifrån.

Andelarna för respektive kön/årskursspann följer också till stor del varandra när det gäller hur stor andel som sett kränkningar och hur stor andel som reagerat. Största skillnaden är det när det gäller pojkar i åk 7–9 och pojkar i gymnasium/yrkesskola. I åk 7–9 var det 48 procent som någon enstaka gång sett någon bli illa behandlad och 35 procent hade sagt ifrån någon enstaka gång. Av pojkarna i gymnasium/yrkesskola var det 41 procent som sett någon bli elakt behandlad någon enstaka gång och 25 procent hade sagt ifrån. Även bland flickor i andra stadiet minskar andelen som sagt ifrån (51 %) i jämförelse med andelen som sett någon bli elakt behandlad (57 %).

Analys och diskussion

Det vi kan se i den här kartläggningen är att redan i de lägsta årskurserna har elever erfarenhet av oönskat beteende på nätet, men ändå inte i någon hög grad. Som tidigare nämnts så bör man vara försiktig med tolkningarna av svaren från de yngsta deltagarna, då en del frågor kan ha varit svåra för dem att förstå och att svaren därför inte heller blir rättvisande. Samtidigt visar studier⁹ att en stor andel av eleverna i de lägsta årskurserna i Finland har en smarttelefon eller är regelbundna internetanvändare, och därför är det viktigt att diskutera beteende på nätet med barnen redan när de är små.

Liksom andra studier¹⁰ så är det också i den här undersökningen åldersgruppen åk 7–9 som mest berättar olika former av icke-önskat beteende på nätet. De som upplevt kränkningar någon enstaka gång överskrider med stor marginal dem som gör det återkommande. Andelen rena fall av nätmobbning verkar få i denna kartläggning.

Pojkar i åk 7–9 och i gymnasium/yrkesskola är de som mest varit med om att någon använt deras profil utan lov och att någon postat elaka saker om dem på nätet. Det är också pojkar i dessa åldrar som till större del varit med om att *återkommande* bli sårade av vad någon skrivit till dem och att någon *återkommande* utan lov lagt ut bilder/filmer på dem på en nät sida. När de gäller de två sistnämnda beteendena så är det allra vanligaste ändå att flickor har utsatts, men då någon enstaka gång. Intressant är att pojkar även är överrepresenterade bland de som utsatt andra, och särskilt pojkar i årskurs 7–9. Det gäller såväl dem som någon enstaka gång utan lov använt någon annans profil, skickat retsamma eller oförsämda meddelanden/bilder/videoklipp, postat elaka saker om någon annan på en nätsida och att man skickat vidare privat meddelande eller bild/videoklipp utan lov. Vad gäller hur mycket flickor respektive pojkar är involverade i nätmobbning så visar olika undersökningar på olika resultat; en del visar att pojkar är mer involverade, en del att flickor är mer involverade och några att det inte är någon skillnad mellan könen.¹¹

Glädjande är att se att benägenheten att säga ifrån när man ser någon annan bli illa bemött på nätet är hög, redan från de lägsta åldrarna. Ändå verkar benägenheten att säga ifrån, enligt vår kartläggning, att minska med stigande ålder. För pojkar i åk 7–9 är det redan en mindre andel som säger ifrån än de som ser någon bli illa behandlad. I gymnasium/yrkesskola är andelen pojkar som säger ifrån ännu lägre, men också bland flickorna har andelen minskat på andra stadiet. Vi har inte läst någon studie som mätt benägenheten att säga ifrån på nätet så vi kan därför inte dra några generella slutsatser av det, mer än att det är vad pojkarna i vår kartläggning uppgav. Inom forskningen kring såväl traditionell mobbning som nätmobbning poängteras åskådarnas (eng. bystanders) roll för att förhindra mobbning.¹² Ett grupptryck mot nätmobbning verkar vara ett effektivt sätt att förhindra eller stoppa pågående kränkningar, varför det vore önskvärt att så många som möjligt reagerade på osakligheter på nätet.

⁹ Flash Eurobarometer (2008), Pääjärvi (2012)

¹⁰ Tokunaga (2010), Lindfors (2012)

¹¹ Slonje m.fl. (2012)

¹² Ellegde m.fl. (2013), Williford (2013)

Arbetet fortsätter

Kartläggningen har varit en del av det pågående mobbningsförebyggande arbetet på Folkhälsan samtidigt som den ger riktlinjer för det fortsatta arbetet. Resultaten kommer att presenteras ute på fältet i samband med föreläsningar och seminarier. Förhoppningen är att resultaten lyfts fram genom olika medier och därmed bidrar till att ämnet uppmärksammas och diskuteras.

Arbetet kring kränkningar och mobbning på nätet kommer fortsättningsvis att vara ett av tyngdpunktsområdena inom det mobbningsförebyggande arbetet på Folkhälsan. Inom detta arbete kommer vi bland annat att utveckla och erbjuda en processutbildning för skolpersonal kring kränkningar och trakasserier som sker på skolan och på nätet. Folkhälsan kommer också att delta i ett internationellt EU-finansierat projekt, som startar i januari 2015 och som bland annat fokuserar på sociala relationer på nätet. I dag umgås vi både öga mot öga och via sociala medier. Det som sker "på skolgården" har inverkan på vad som händer i sociala medier och vice versa. Därför anser vi att samarbete mellan skolan och hemmen blir allt viktigare. Att fundera kring hur man kan hjälpa varandra i det mobbningsförebyggande arbetet och hur man gemensamt kan hjälpa barnen när något osakligt hänt på nätet kan vara mycket betydelsefullt.

Att skriva något på nätet, lägga ut en bild eller dela en länk går snabbt och ofta görs det utan närmare eftertanke. Först efteråt kan det bli uppenbart att följderna inte alls blev som man tänkt, att någon blev ledsen och att andra hakade på och spred vidare. Att prata med barn och unga om beteende och bemötande på nätet borde vara lika självklart som att prata med dem om hur vi är mot varandra i skolan eller på fritiden, och ju tidigare vi börjar prata om det, desto bättre. Med ett pågående samtal kring nätet och nätanvändning blir det också lättare för barn och unga att vända sig till någon vuxen när något har hänt. Förhoppningen är att den här rapporten och Folkhälsans mobbningsförebyggande arbete i övrigt inspirerar och leder till fler samtal bland barn, ungdomar och vuxna om bemötande på nätet.

Referenser

Elledge, L. C., Williford, A., Boulton, A. J., DePaolis, K. J., Little, T.D. & Salmivalli, C. (2013). Individual and Contextual Predictors of Cyberbullying: The Influence of Children's Prosocial Attitudes and Teachers' Ability to Intervene. *J Youth Adolescence* (2013) 42:698-710.

Flash Eurobarometer. (2008, December). Towards a safer use of the Internet for the Children in the EU – A parents' perspective (Flash EB Series No. 248). The Gallup Organisation.

Institutet för hälsa och välfärd webbplats: <http://www.thl.fi/sv/web/thlfi-sv/forskning-och-expertarbete/befolkningsundersokningar/enkaten-halsa-i-skolan/genomforandet-av-enkaten/frageformularen>

Lindfors, P. L., Kaltiala-Heino, R., & Rimpelä, A. H. (2012). Cyberbullying among Finnish adolescents – a population-based study. *BMC, Public Health* 2012, 12:1027.

Pääjärvi, S. (2012). Lasten mediabarometri 2011: 7-11-vuotiaiden lasten mediankäyttö ja kokemukset mediakasvatuksesta. Finnish Society on Media Education, 1.

Salmivalli, C., Sainio, M., & Hodges, E. V. E. (2013). Electronic Victimization: Correlates, Antecedents, and Consequences Among Elementary and Middle School Students. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 0(0), 1-12.

Slonje, R., Smith, P.K. & Frisén, A. (2012). The nature of cyberbullying, and strategies for prevention. *Computers in Human Behavior*. Elsevier Ltd.

Stafettkarnevalens webbplats: http://www.stafettkarnevalen.fi/om_stafettkarnevalen/

Williford, A., Elledge, L. C., Boulton, A. J., DePaolis, K. J., Little, T. D. & Salmivalli, C. (2013). Effects of the KiVa Antibullying Program on Cyberbullying and Cybervictimization Frequency Among Finnish Youth. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 42(6), 820-833.

Bilaga 1 NÄTENKÄT – STAFETTKARNEVALEN 2014

HAR DU RÅKAT UT FÖR NÅGOT AV FÖLJANDE UNDER DE SENASTE 12 MÅNADERNA ...

1. Har någon använt din profil utan lov på en nätsida, ett spel, en app eller liknande?
Aldrig Någon enstaka gång Varje månad Varje vecka
2. Har du blivit sårad över vad någon annan har skrivit till dig via Kik, WhatsApp, sms eller motsvarande?
Aldrig Någon enstaka gång Varje månad Varje vecka
3. Har någon postat elaka saker om dig på någon nätsida?
Aldrig Någon enstaka gång Varje månad Varje vecka
4. Har någon utan ditt tillstånd lagt upp bilder/videoklipp eller information om dig på en nätsida?
Aldrig Någon enstaka gång Varje månad Varje vecka
5. Har du sett att en vän eller någon annan som du känner har blivit elakt behandlad på en nätsida?
Aldrig Någon enstaka gång Varje månad Varje vecka

HAR DU GJORT NÅGOT AV FÖLJANDE UNDER DE SENASTE 12 MÅNADERNA ...

6. Har du använt någon annans profil utan lov på en nätsida, ett spel, en app eller liknande?
Aldrig Någon enstaka gång Varje månad Varje vecka
7. Har du skickat retsamma eller oförskämda meddelanden eller bilder/videoklipp till någon via Kik, WhatsApp, sms eller motsvarande?
Aldrig Någon enstaka gång Varje månad Varje vecka
8. Har du postat elaka saker om någon på en nätsida?
Aldrig Någon enstaka gång Varje månad Varje vecka
9. Har du skickat vidare ett privat meddelande eller en bild/videoklipp utan den andras tillstånd?
Aldrig Någon enstaka gång Varje månad Varje vecka
10. Har du sagt från om du har upptäckt att någon blivit elakt behandlad på nätet?
Aldrig Någon enstaka gång Varje månad Varje vecka